ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 14ης Απριλίου 2021 *

«Κρατικές ενισχύσεις – Ανεξάρτητη δράση κοινωνικής πρόνοιας – Επιχορηγήσεις οργανώσεων οι οποίες αποτελούν μέλη περιφερειακής ενώσεως φιλανθρωπικής δράσεως – Απόρριψη καταγγελίας – Απόφαση περί μη εγέρσεως αντιρρήσεων κατά το πέρας της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως – Προσφυγή ακυρώσεως – Ιδιότητα του "ενδιαφερόμενου μέρους" – Προστασία των διαδικαστικών δικαιωμάτων – Ουσιώδης επηρεασμός της ανταγωνιστικής θέσεως – Παραδεκτό – Έλλειψη σοβαρών δυσχερειών – Έλλειψη ουσιώδους τροποποιήσεως υφιστάμενης ενισχύσεως»

Στην υπόθεση T-69/18,

Verband Deutscher Alten- und Behindertenhilfe, Landesverband Niedersachsen/Bremen und Hamburg/Schleswig-Holstein eV, με έδρα το Ανόβερο (Γερμανία),

CarePool Hannover GmbH, με έδρα το Ανόβερο,

εκπροσωπούμενες από τον T. Unger, δικηγόρο, και από τον S. Korte, καθηγητή,

προσφεύγουσες,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τις K. Herrmann και F. Tomat,

καθής,

υποστηριζόμενης από την

Diakonisches Werk evangelischer Kirchen in Niedersachsen eV, με έδρα το Ανόβερο, εκπροσωπούμενη από τον A. Bartosch, δικηγόρο,

από την

Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Hannover eV, με έδρα το Ανόβερο, εκπροσωπούμενη από την C. Jürschik, δικηγόρο,

και από την

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Braunschweig eV, με έδρα το Braunschweig (Γερμανία), καθώς και τις λοιπές παρεμβαίνουσες, των οποίων οι επωνυμίες παρατίθενται στο παράρτημα[1], εκπροσωπούμενες από τους U. Karpenstein, R. Sangi και C. Johann, δικηγόρους,

παρεμβαίνουσες,

με αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως, δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, της αποφάσεως C(2017) 7686 τελικό της Επιτροπής της 23ης Νοεμβρίου 2017, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις SA.42268 (2017/E) – Γερμανία, κρατική ενίσχυση για τη στήριξη δράσεων κοινωνικής πρόνοιας, και SA.42877 (2017/E) – Γερμανία, CarePool Hannover GmbH που χορήγησε η Γερμανία σε φιλανθρωπικές οργανώσεις για δράσεις κοινωνικής πρόνοιας (ΕΕ 2018, C 61, σ. 1),

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Svenningsen, πρόεδρο, C. Mac Eochaidh και την T. Pynnä (εισηγήτρια), δικαστές,

γραμματέας: E. Coulon,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η πρώτη από τις προσφεύγουσες, ήτοι η Verband Deutscher Alten- und Behindertenhilfe, Landesverband Niedersachsen/Bremen und Hamburg/Schleswig-Holstein eV, είναι ένωση η οποία ασκεί τις δραστηριότητές της στο Land Niedersachsen (ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξονίας, Γερμανία), στο Freie Hansestadt Bremen (ομόσπονδο κράτος της Βρέμης, Γερμανία), στο Land Schleswig-Holstein (ομόσπονδο κράτος του Schleswig-Holstein, Γερμανία) και στο Freie und Hansestadt Hamburg (ομόσπονδο κράτος του Αμβούργου, Γερμανία). Κατά το δικόγραφο της προσφυγής, εκπροσωπεί τα συμφέροντα 160 επιχειρήσεων οι οποίες διαχειρίζονται ή εκμεταλλεύονται οίκους αρωγής και παροχής κατ' οίκον νοσηλείας και περιθάλψεως σε μη αυτοεξυπηρετούμενα πρόσωπα, και παροχής βοήθειας σε άτομα με αναπηρίες, σε παιδιά και σε νέους.

2 Η δεύτερη προσφεύγουσα, ήτοι η CarePool Hannover GmbH, είναι εταιρία περιορισμένης ευθύνης με έδρα το Ανόβερο (Γερμανία) και μέλος της πρώτης προσφεύγουσας. Είναι πάροχος υπηρεσιών κατ' οίκον νοσηλείας και περιθάλψεως σε μη αυτοεξυπηρετούμενα πρόσωπα.

3 Με την υπό κρίση προσφυγή, οι προσφεύγουσες ζητούν την ακύρωση της αποφάσεως C(2017) 7686 τελικό της Επιτροπής, της 23ης Νοεμβρίου 2017, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις SA.42268 (2017/E) – Γερμανία, κρατική ενίσχυση για τη στήριξη δράσεων κοινωνικής πρόνοιας, και SA.42877 (2017/E) – Γερμανία, CarePool Hannover GmbH που χορήγησε η Γερμανία σε φιλανθρωπικές οργανώσεις για δράσεις κοινωνικής πρόνοιας (ΕΕ 2018, C 61, σ. 1, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η οποία τους κοινοποιήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 2017. Η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά διάφορα εθνικά μέτρα με τα οποία το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξονίας παρέχει, όπως προβάλλουν οι προσφεύγουσες, στήριξη στους φορείς που δραστηριοποιούνται στο έδαφος του οικείου ομόσπονδου κράτους και αναπτύσσουν ανεξάρτητη κοινωνική δράση.

4 Ειδικότερα, τα εθνικά αυτά μέτρα περιλαμβάνουν οικονομική ενίσχυση που χορηγείται από το 1956 σε ενώσεις ανεξάρτητων φιλανθρωπικών οργανώσεων, βάσει νομοθετικών και κανονιστικών κειμένων που εξελίχθηκαν με την πάροδο του χρόνου (στο εξής: οικονομική ενίσχυση). Οι ενώσεις αυτές παρέχουν, μέσω οργανώσεων που αποτελούν μέλη τους, διάφορες υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας σε μη

1 Ο κατάλογος των παρεμβαινουσών παρατίθεται ως παράρτημα μόνο στο κείμενο που κοινοποιείται στους διαδίκους.

αυτοεξυπηρετούμενα και ευάλωτα πρόσωπα, όπως υπηρεσίες εξωτερικών ιατρείων, νοσοκομειακή ή μικτή περίθαλψη, βοήθεια σε αστέγους και πρόσφυγες, καθώς και υπηρεσίες ψυχολογικής υποστηρίξεως. Οι προσφεύγουσες, οι οποίες είναι ιδιωτικοί φορείς που παρέχουν ανάλογες υπηρεσίες ή εκπροσωπούν επιχειρήσεις που παρέχουν τέτοιου είδους υπηρεσίες, θεωρούν ότι ζημιώνονται λόγω της οικονομικής ενισχύσεως.

5 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα, χωρίς να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, ότι, καθόσον η οικονομική ενίσχυση συνιστούσε ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, έπρεπε να χαρακτηριστεί ως υφιστάμενη ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 108 ΣΛΕΕ (ΕΕ 2015, L 248, σ. 9). Ως εκ τούτου, απέρριψε τις καταγγελίες των προσφευγουσών.

I. Νομικό πλαίσιο σχετικά με τα εθνικά μέτρα κατά των οποίων βάλλει η προσβαλλόμενη απόφαση

6 Η δράση κοινωνικής πρόνοιας (Wohlfahrtspflege) ορίζεται στο άρθρο 66, παράγραφος 2, του Abgabenordnung (γερμανικού φορολογικού κώδικα) ως εξής:

«Η δράση κοινωνικής πρόνοιας συνίσταται στην περίθαλψη προσώπων που βρίσκονται σε ανάγκη ή τελούν σε κίνδυνο κατά τρόπο οργανωμένο, προς το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου και για μη κερδοσκοπικούς σκοπούς. Η αρωγή αυτή μπορεί να αφορά τη σωματική υγεία, την ψυχική υγεία, την εκπαίδευση ή την οικονομική κατάσταση του προσώπου, και αποσκοπεί στην πρόληψη ή στην αντιμετώπιση συγκεκριμένης καταστάσεως.»

7 Όπως προκύπτει από διάφορα κείμενα, με τον όρο «ανεξάρτητη δράση κοινωνικής πρόνοιας» νοείται η εθελοντική φιλανθρωπική δράση κοινωνικής πρόνοιας από μη κρατικούς οργανισμούς [βλ., μεταξύ άλλων, το άρθρο 1, παράγραφος 5, του καταστατικού της Bundesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege eV (εθνικής συνομοσπονδίας ανεξάρτητης κοινωνικής δράσεως) και το άρθρο 4 του Dritte Verordnung zur Durchführung des Gesetzes über die Ablösung öffentlicher Anleihen (τρίτου κανονισμού εφαρμογής του νόμου για την αποπληρωμή των κρατικών δανείων) της 4ης Δεκεμβρίου 1926].

8 Η οικονομική ενίσχυση των δράσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων προβλέφθηκε με τον Gesetz über das Zahlenlotto (νόμο περί λαχειοφόρων αγορών) της 27ης Φεβρουαρίου 1956 (Nds. GVB1. 1956 IV, σ. 9, στο εξής: νόμος του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ αυθημερόν.

9 Σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, και το άρθρο 12, παράγραφος 1, του νόμου του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις εισέπρατταν, για την πραγματοποίηση δράσεων κοινωνικής πρόνοιας, ποσοστό από τα τέλη παραχωρήσεως που κατέβαλλαν οι διοργανωτές στοιχημάτων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας.

10 Το 1956 δημοσιεύθηκαν στο *Niedersächsisches Ministerialblatt* (Nds. MB1. 1956, σ. 855) οι Richtlinien für die Verwendung der Konzessionsabgabe zur Erfüllung wohlfahrtspflegerischer Aufgaben (κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη χρήση των τελών παραχωρήσεως για την πραγματοποίηση δράσεων κοινωνικής πρόνοιας), οι οποίες ρύθμιζαν τη χρήση των τελών.

11 Ο καθορισμός της οικονομικής ενισχύσεως τροποποιήθηκε επανειλημμένως με διάφορους διαδοχικούς νόμους. Ο νόμος του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών τροποποιήθηκε στις 7 Ιουνίου 1968 (Nds. GVBl. 1968, σ. 91) και στις 18 Φεβρουαρίου 1970 (Nds. GVBl. 1970, σ. 27). Ο εν λόγω νόμος αντικαταστάθηκε το 1997 από τον Niedersächsisches Gesetz über das Lotterie- und Wettwesen (νόμο της Κάτω Σαξονίας περί λαχειοφόρων αγορών και στοιχημάτων) (Nds. GVBl. 1997, σ. 289), ο οποίος

τροποποιήθηκε το 2003 με τον Haushaltsbegleitgesetz, (συνοδευτικό νόμο του προϋπολογισμού) (Nds. GVBl. 2003, σ. 446, στο εξής: συνοδευτικός νόμος του προϋπολογισμού του 2004), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2004. Το ποσό της οικονομικής ενισχύσεως μειώθηκε το 2005, αυξήθηκε όμως το 2007 δυνάμει του Niedersächsisches Glückspielgesetz (νόμου της Κάτω Σαξονίας περί τυχερών παιχνιδιών) (Nds. GVBl. 2007, σ. 756, στο εξής: νόμος του 2007 περί τυχερών παιχνιδιών), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2008, και τροποποιήθηκε εκ νέου με νόμο του 2012, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2013 (Nds. GVBl. 2012, σ. 544).

12 Ο νόμος του 2007 περί τυχερών παιχνιδιών αντικαταστάθηκε από τον Niedersächsisches Gesetz zur Förderung der Freien Wohlfahrtspflege (νόμο του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας για τη στήριξη της ανεξάρτητης δράσεως κοινωνικής πρόνοιας), της 16ης Δεκεμβρίου 2014 (Nds. GVB1. 2014, σ. 429, στο εξής: WohlFödG), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2015. Επίσης, τροποποιήθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη χρήση των τελών παραχωρήσεως για την πραγματοποίηση δράσεων κοινωνικής πρόνοιας.

13 Το άρθρο 2 του WohlFödG έχει τίτλο «Οικονομική ενίσχυση προς τις ανεξάρτητες φιλανθρωπικές οργανώσεις και προς τη Landesstelle für Suchtfragen». Το άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 1, του WohlFödG προβλέπει ότι η εν λόγω οικονομική ενίσχυση χορηγείται στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που αποτελούν μέλη της Landesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege eV (περιφερειακής ένωσης ανεξάρτητων φορέων κοινωνικής πρόνοιας, στο εξής: LAG). Το άρθρο 2, παράγραφος 2, του WohlFödG προβλέπει την εξέταση, από το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας, της πραγματοποιήσεως των δράσεων των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων και της ανάγκης αυξήσεως της οικονομικής ενισχύσεως που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφο 1, σημείο 1. Το δε άρθρο 2, παράγραφος 3, του WohlFödG προβλέπει ότι, όταν τα έσοδα που αποκομίζει το ομόσπονδο κράτος από τους φόρους επί των τυχερών παιχνιδιών υπερβαίνουν το ποσό των 146 300 000 ευρώ, το εν λόγω ομόσπονδο κράτος χορηγεί, ως πρόσθετη οικονομική ενίσχυση, το 18,63 % των πλεοναζόντων εσόδων στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που αποτελούν μέλη της LAG και το 0,74 % των πλεοναζόντων εσόδων στη Landesstelle für Suchtfragen (περιφερειακή υπηρεσία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων εθισμού).

14 Η LAG, την οποία μνημονεύει ο WohlFödG, είναι καταχωρισμένη ένωση της οποίας νομική βάση αποτελεί το καταστατικό της. Η ένωση αυτή υφίστατο ήδη πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών.

15 Στο προοίμιο του καταστατικού της, η LAG ορίζεται ως εξής:

«Η [LAG] αποτελεί την ένωση των δεκατριών ομοσπονδιών του τομέα της ανεξάρτητης κοινωνικής δράσεως στην Κάτω Σαξονία.»

16 Οι δεκατρείς ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι μέλη της LAG αποτελούν τοπικές υποδιαιρέσεις στο επίπεδο του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας των έξι συνομοσπονδιών ή «οικογενειών» του τομέα της ανεξάρτητης κοινωνικής δράσεως στη Γερμανία, ήτοι των Arbeiterwohlfahrt (AWO), Caritas, Das Rote Kreuz (Ερυθρού Σταυρού), Diakonie, Die Jüdische Wohlfahrt (εβραϊκής επιτροπής αλληλοβοηθείας) και Der paritätische Wohlfahrtsverband.

17 Τα μέλη της LAG απαριθμούνται στο άρθρο 2 του καταστατικού της ως εξής:

«1. Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Braunschweig eV,

2. Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Hannover eV,

3. Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Weser-Ems eV,

4. Caritasverband für die Diözese Hildesheim eV,

5. Caritasverband für die Diözese Osnabrück eV,

6. Landes Caritasverband für Oldenburg eV,

7. Paritätischer Wohlfahrtsverband Niedersachsen eV,

8. Deutsches Rotes Kreuz Landesverband Niedersachsen eV,

9. Deutsches Rotes Kreuz Landesverband Oldenburg eV,

10. Diakonisches Werk Evangelischer Kirchen in Niedersachsen eV,

11. Diakonisches Werk der Ev.-luth. Kirche in Oldenburg eV,

12. Diakonisches Werk der Ev.-ref. Kirche,

13. Landesverband der Jüdischen Gemeinden von Niedersachsen.»

18 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, του καταστατικού της LAG προβλέπει ότι μπορούν να γίνουν δεκτές ως μέλη της και άλλες ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων, εφόσον πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

«– ασκούν τη δραστηριότητά τους σε ολόκληρη την επικράτεια της Κάτω Σαξονίας·

– η πραγματική βοήθεια που παρέχουν απευθείας περιλαμβάνει, καταρχήν, το σύνολο των δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στην ανεξάρτητη κοινωνική δράση και όχι μόνον ορισμένους κλάδους της·

– προωθούν την εργασία σε εθελοντική και μη επαγγελματική βάση·

– συνασπίζουν πλήρως τις οργανώσεις και τους φορείς των οποίων η δράση διαπνέεται από την ίδια φιλοσοφία·

– υφίσταται, μεταξύ της ενώσεως και των οργανώσεων και φορέων που συνδέονται με αυτήν, σχέση υπαγωγής ή οργανικός δεσμός·

– η ένωση προσφέρει, συνολικά και λόγω της σημασίας των οργανισμών και των φορέων που συνασπίζει, τη διασφάλιση διαρκούς, πλήρους και εξειδικευμένης εργασίας, καθώς και χρηστής διαχειρίσεως·

– η οργάνωση επιδιώκει σκοπό δημόσιας ωφέλειας, φιλανθρωπικό ή θρησκευτικό, κατά την έννοια του γερμανικού φορολογικού κώδικα.»

19 Όπως προκύπτει από την πέμπτη προϋπόθεση που μνημονεύθηκε στη σκέψη 18 ανωτέρω, οι ενώσεις συνδέονται με οργανώσεις και φορείς που αναπτύσσουν ανεξάρτητη κοινωνική δράση. Το καταστατικό της LAG δεν επιβάλλει ιδιαίτερο νομικό τύπο ή μορφή όσον αφορά τον τρόπο ενοποιήσεως μεταξύ, αφενός, των ανωτέρω ενώσεων και, αφετέρου, των εν λόγω οργανώσεων και φορέων.

20 Βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του καταστατικού της LAG, η διοίκηση της LAG λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με την προσχώρηση νέων μελών. Σε περίπτωση αρνητικής αποφάσεως, δύναται να ζητηθεί από τη συνέλευση των μελών επανεξέταση της αποφάσεως.

21 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού της LAG προβλέπει τα εξής:

«Οι οικονομικές ενισχύσεις που προβλέπονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 1, και στο άρθρο 2, παράγραφος 3, σημείο 1, πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη στήριξη των δράσεων του ανεξάρτητου φιλανθρωπικού τομέα […] Ως δράση κοινωνικής πρόνοιας νοείται κάθε μέτρο που αποσκοπεί στην παροχή αρωγής στα πρόσωπα που είναι χρήζοντα βοηθείας ή τα οποία θα έχρηζαν βοηθείας ελλείψει αρωγής, καθώς και κάθε μέτρο που θεωρείται ότι θέτει σε εφαρμογή ή βελτιώνει τις οργανωτικές και προσωπικές συνθήκες της παροχής αρωγής […]».

22 Σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 2, του WohlFödG, η καταβολή της οικονομικής ενισχύσεως στη LAG προϋποθέτει τη σύναψη συμβάσεως επιχορηγήσεως μεταξύ του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας και του συνόλου των ενώσεων-μελών της LAG (στο εξής: σύμβαση επιχορηγήσεως), η οποία στη συνέχεια δημοσιεύεται από το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων στο *Niedersächsisches Ministerialblatt* (επίσημη εφημερίδα του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας) και αναρτάται στο διαδίκτυο. Η σύμβαση αυτή πρέπει να ρυθμίζει τουλάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία:

«1. την κατανομή της οικονομικής ενισχύσεως μεταξύ των διαφόρων ενώσεων ή ομίλων ενώσεων,

2. τις κοινωνικές δράσεις για την υποστήριξη των οποίων πρέπει να χρησιμοποιείται η οικονομική ενίσχυση,

3. όσον αφορά τουλάχιστον το 67 % της οικονομικής ενισχύσεως που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 1, τις δράσεις που πρέπει να υποστηρίζονται, διευκρινίζοντας, για καθεμία από αυτές, το ελάχιστο τμήμα της ενισχύσεως που πρέπει να χορηγηθεί,

4. το μέγιστο τμήμα της οικονομικής ενισχύσεως που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διοικητική λειτουργία,

5. την απόδειξη ότι χρησιμοποιήθηκαν σύμφωνα με τον προορισμό της η οικονομική ενίσχυση καθώς και οι προερχόμενοι από την ενίσχυση αυτή πόροι που χορηγήθηκαν σε τρίτους, το δε βάρος αποδείξεως φέρουν οι ενώσεις.»

23 Βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του WohlFödG, σε περίπτωση που δεν συναφθεί τέτοια σύμβαση, το αρμόδιο υπουργείο δύναται να ρυθμίσει τα διάφορα αυτά ζητήματα με υπουργική απόφαση.

24 Στις 8 Φεβρουαρίου 2016 συνήφθη μεταξύ του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων, Υγείας και Ισότητας των φύλων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας και των δεκατριών ενώσεων-μελών της LAG σύμβαση για τη χρήση της οικονομικής ενισχύσεως που χορηγήθηκε σύμφωνα με τον WohlFödG (Nds. MBl. αριθ. 8/2016, σ. 244), η οποία αντικατέστησε την προγενέστερη σύμβαση που είχε συναφθεί το 2007 βάσει του νόμου του 2007 περί τυχερών παιχνιδιών.

25 Το προοίμιο της εν λόγω συμβάσεως του 2016 αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι «[τ]α συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν ότι επιθυμούν να συμβάλουν από κοινού στην ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών στην Κάτω Σαξονία με σεβασμό της ανεξαρτησίας των ενώσεων του ανεξάρτητου φιλανθρωπικού τομέα» και ότι «[ο] σκοπός αυτός αντανακλάται στον καθορισμό των φιλανθρωπικών δράσεων που είναι επιλέξιμες για ενίσχυση σύμφωνα με το παράρτημα 1».

26 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, της συμβάσεως του 2016 προβλέπει ότι «[ο]ι ενώσεις του φιλανθρωπικού τομέα μπορούν να μεταφέρουν στα μέλη τους τα κονδύλια που τίθενται στη διάθεσή τους».

27 Στις 12 Μαρτίου 2018 συνήφθη νέα σύμβαση επιχορηγήσεως μεταξύ του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων, Υγείας και Ισότητας μεταξύ των φύλων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας και των δεκατριών ενώσεων-μελών της LAG (Nds. MB1. αριθ. 12/2018, σ. 206). Στην τρίτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω εγγράφου αναφέρεται ότι θα λαμβανόταν μέριμνα για την τήρηση της αποφάσεως 2012/21/ΕΕ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2011, για την εφαρμογή του άρθρου 106 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις κρατικές ενισχύσεις υπό μορφή αντιστάθμισης για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας που χορηγούνται σε ορισμένες επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΕΕ 2012, L 7, σ. 3, στο εξής: απόφαση ΥΓΟΣ του 2012), και του κανονισμού (ΕΕ) 360/2012 της Επιτροπής, της 25ης Απριλίου 2012, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας οι οποίες χορηγούνται σε επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΕΕ 2012, L 114, σ. 8).

II. Ιστορικό της διαφοράς

28 Στις 16 Ιουνίου και στις 12 Αυγούστου 2015 υποβλήθηκαν στην Επιτροπή δύο χωριστές καταγγελίες, οι οποίες πρωτοκολλήθηκαν με αριθμό SA.42268 και SA.42877 αντιστοίχως (στο εξής: καταγγελίες) και σκοπούσαν στον χαρακτηρισμό της οικονομικής ενισχύσεως των δράσεων κοινωνικής πρόνοιας στην Κάτω Σαξονία ως παράνομης και ασυμβίβαστης με την εσωτερική αγορά.

29 Δικαιούχοι αυτής της οικονομικής ενισχύσεως είναι οι μνημονευθείσες στις σκέψεις 15 έως 17 ανωτέρω ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων, οι οποίες παρέχουν, μέσω των περιφερειακών ή τοπικών ενώσεων που αποτελούν μέλη τους, υπηρεσίες ενδεχομένως οικονομικής φύσεως, όπως υπηρεσίες εξωτερικών ιατρείων, νοσοκομειακές ή μικτές, ή μη οικονομικές υπηρεσίες, όπως η βοήθεια και η στέγαση αστέγων, η ψυχολογική υποστήριξη ή η αρωγή προσφύγων.

30 Στις καταγγελίες τους, οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν ότι βρίσκονταν σε ανταγωνισμό με τις φιλανθρωπικές οργανώσεις όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις υπηρεσίες περιθάλψεως των μη αυτοεξυπηρετουμένων προσώπων. Κατά τις προσφεύγουσες, οι φιλανθρωπικές αυτές οργανώσεις λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση, όπερ τους επιτρέπει να αμείβουν καλύτερα το προσωπικό τους απ' ό,τι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις ή να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε τιμές χαμηλότερες από εκείνες των εν λόγω επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις περιέρχονται σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την πρόσληψη προσωπικού. Εξάλλου, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, κατά τις διαπραγματεύσεις με τα ασφαλιστικά ταμεία και τους οργανισμούς κοινωνικής πρόνοιας, τα προτεινόμενα από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις τιμολόγια δεν γίνονται δεκτά, διότι θεωρούνται υπερβολικά υψηλά σε σχέση με τις τιμές που χρεώνει ο φιλανθρωπικός τομέας. Τούτο, όπως προβάλλεται, υποχρεώνει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε τιμές που δεν καθιστούν δυνατή την κάλυψη της τιμής κόστους.

31 Επιπλέον, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν στις καταγγελίες τους ότι ο νόμος της Κάτω Σαξονίας περί λαχειοφόρων αγορών και στοιχημάτων που θεσπίστηκε το 1997 τροποποίησε ουσιωδώς τον νόμο του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών, διότι χορηγήθηκε πλέον στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων ένα κατ' αποκοπήν ποσόν και όχι ποσοστό επί των τελών παραχωρήσεως. Οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι και ο WohlFödG τροποποίησε ουσιωδώς τον νόμο του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών, διότι η οικονομική ενίσχυση των φιλανθρωπικών οργανώσεων προέρχεται μόνον εν μέρει από τα έσοδα της λαχειοφόρου αγοράς και, στην πραγματικότητα, το μεγαλύτερο μέρος του προέρχεται πλέον από τον προϋπολογισμό του οικείου ομόσπονδου κράτους.

32 Πέραν του ζητήματος της οικονομικής ενισχύσεως των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων από τον WohlFödG, η καταγγελία που πρωτοκολλήθηκε με αριθμό SA.42877 αφορούσε και δύο άλλα μέτρα, ήτοι, αφενός, τα φερόμενα ως έμμεσα φορολογικά πλεονεκτήματα στον τομέα του φόρου εισοδήματος όσον αφορά τους εθελοντές συνεργάτες των φιλανθρωπικών οργανώσεων και, αφετέρου, τον καθορισμό μειωμένων οπτικοακουστικών τελών για τα θεσμικά όργανα των εν λόγω οργανώσεων.

33 Με έγγραφα της 30ής Ιουλίου 2015 και της 8ης Φεβρουαρίου 2016, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 1999, L 83, σ. 1) και του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 2015/1589, η Επιτροπή απηύθυνε αιτήσεις παροχής πληροφοριών στις γερμανικές αρχές, οι οποίες απάντησαν με έγγραφα της 9ης Σεπτεμβρίου 2015 και της 6ης και 7ης Απριλίου 2016.

34 Στις 5 Ιουλίου 2016 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη μεταξύ της Επιτροπής και των γερμανικών αρχών, κατά τη διάρκεια της οποίας η Επιτροπή ανακοίνωσε προφορικά την προσωρινή της αξιολόγηση της οικονομικής ενισχύσεως και τον χαρακτηρισμό της υφιστάμενης ενισχύσεως στον οποίο επρόκειτο να προβεί. Στα εσωτερικά πρακτικά της Επιτροπής σχετικά με τη σύσκεψη αυτή, τα οποία το εν λόγω θεσμικό όργανο γνωστοποίησε στο Γενικό Δικαστήριο, επισημαίνεται ότι τα μέτρα δεν πληρούν τους όρους της αποφάσεως ΥΓΟΣ του 2012, ιδίως όσον αφορά την τήρηση λογαριασμών, τη διαφάνεια και τον τρόπο αποφυγής της υπεραντισταθμίσεως.

35 Στις 30 Σεπτεμβρίου και στις 16 Νοεμβρίου 2016 οι γερμανικές αρχές προσκόμισαν συμπληρωματικές πληροφορίες.

36 Με έγγραφα της 14ης Φεβρουαρίου 2017, η Επιτροπή διαβίβασε στις προσφεύγουσες την προκαταρκτική της αξιολόγηση όσον αφορά τα μέτρα κατά των οποίων έβαλαν οι καταγγελίες. Η Επιτροπή ανέφερε ότι κατά τη γνώμη της, καθόσον η αμφισβητούμενη οικονομική ενίσχυση συνιστούσε ενίσχυση, επρόκειτο για υφιστάμενη ενίσχυση. Όσον αφορά τα δύο άλλα μέτρα κατά των οποίων έβαλε η δεύτερη προσφεύγουσα, δεν επρόκειτο, κατά την Επιτροπή, για κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Εξάλλου, η Επιτροπή πληροφόρησε τις προσφεύγουσες ότι οι γερμανικές αρχές είχαν διαβεβαιώσει ότι επρόκειτο να εφαρμόσουν στο μέλλον τις διατάξεις της αποφάσεως ΥΓΟΣ του 2012 ή, ενδεχομένως, αν πληρούνταν οι σχετικές προϋποθέσεις εφαρμογής, τις διατάξεις του κανονισμού 360/2012. Επίσης, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι επρόκειτο για προσωρινό συμπέρασμα που θα ίσχυε μέχρι την παραλαβή τυχόν πρόσθετων διευκρινίσεων εκ μέρους των προσφευγουσών.

37 Οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν την προκαταρκτική αυτή αξιολόγηση με έγγραφα της 17ης και 20ής Φεβρουαρίου, καθώς και της 6ης Μαρτίου 2017. Ανέπτυξαν δε τα επιχειρήματά τους με έγγραφα της 10ης Μαρτίου 2017. Με έγγραφα της 31ης Αυγούστου, της 5ης και της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, οι γερμανικές αρχές διαβίβασαν συμπληρωματικές πληροφορίες στην Επιτροπή.

III. Η προσβαλλόμενη απόφαση

38 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες στις 11 Δεκεμβρίου 2017, η Επιτροπή, αφού εξέτασε τις νομοθετικές τροποποιήσεις που επήλθαν από το 1956, έκρινε ότι το επίμαχο μέτρο δεν είχε έκτοτε τροποποιηθεί ουσιωδώς και ότι, καθόσον αυτό συνιστούσε ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, έπρεπε να χαρακτηριστεί ως υφιστάμενη ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β΄, σημείο i, του κανονισμού 2015/1589. Εξάλλου, και εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή έλαβε υπόψη στην προσβαλλόμενη απόφαση τη δέσμευση των γερμανικών αρχών να διασφαλίσουν μελλοντικά τη συμβατότητα της επίμαχης οικονομικής ενισχύσεως με την απόφαση ΥΓΟΣ του 2012. Συνεπώς, η Επιτροπή απέρριψε τις καταγγελίες καθόσον αφορούσαν την επίμαχη οικονομική ενίσχυση.

39 Όσον αφορά τα δύο άλλα μέτρα κατά των οποίων έβαλε η δεύτερη προσφεύγουσα, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η τελευταία δεν είχε γνωστοποιήσει την άποψή της επί της προκαταρκτικής αξιολογήσεως των δύο αυτών μέτρων, όπως αυτή παρουσιάστηκε από το εν λόγω θεσμικό όργανο στο από 14 Φεβρουαρίου 2017 έγγραφό του. Ως εκ τούτου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 24, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 2015/1589, κατά το οποίο, «[α]ν ο ενδιαφερόμενος

δεν γνωστοποιήσει τις απόψεις του εντός της ταχθείσας προθεσμίας, η καταγγελία θεωρείται ότι έχει αποσυρθεί», η Επιτροπή έκρινε ότι η δεύτερη καταγγελία έπρεπε να θεωρηθεί ότι είχε αποσυρθεί καθόσον αφορούσε τα δύο λοιπά μέτρα.

IV. Η διαδικασία και τα αιτήματα των διαδίκων

40 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 5 Φεβρουαρίου 2018, οι προσφεύγουσες άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή.

41 Στις 21 Απριλίου 2018 η Επιτροπή υπέβαλε υπόμνημα αντικρούσεως.

42 Στις 26 Ιουνίου 2018 οι προσφεύγουσες κατέθεσαν υπόμνημα απαντήσεως.

43 Στις 31 Αυγούστου 2018 η Επιτροπή κατέθεσε υπόμνημα ανταπαντήσεως.

44 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου, αντιστοίχως, στις 30 Απριλίου και στις 4 Μαΐου 2018, η Diakonisches Werk evangelischer Kirchen in Niedersachsen eV (στο εξής: DWEK) και η Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Hannover eV (στο εξής: ABH) ζήτησαν να παρέμβουν στην υπό κρίση υπόθεση υπέρ της Επιτροπής.

45 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 14 Μαΐου 2018, οι Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Braunschweig eV, Arbeiterwohlfahrt-Bezirksverband Weser-Ems eV, Caritasverband für die Diözese Hildesheim eV, Caritasverband für die Diözese Osnabrück eV, Landes-Caritasverband für Oldenburg eV, Paritätischer Wohlfahrtsverband Niedersachsen eV, Deutsches Rotes Kreuz Landesverband Niedersachsen eV, Deutsches Rotes Kreuz Landesverband Oldenburg eV και Landesverband der Jüdischen Gemeinden von Niedersachsen KdöR (Jüdische Wohlfahrt) (στο εξής: τρίτες παρεμβαίνουσες) ζήτησαν να παρέμβουν υπέρ της Επιτροπής.

46 Με διάταξη του προέδρου του έκτου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου της 3ης Οκτωβρίου 2018, επετράπη στις ανωτέρω αιτούσες να παρέμβουν.

47 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία στις 3 και 4 Δεκεμβρίου 2018, οι παρεμβαίνουσες κατέθεσαν τα υπομνήματα παρεμβάσεώς τους, επί των οποίων οι προσφεύγουσες και η Επιτροπή υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους στις 23 Ιανουαρίου και στις 25 Ιανουαρίου 2019 αντιστοίχως.

48 Κατόπιν μεταβολής της συνθέσεως των τμημάτων του Γενικού Δικαστηρίου, η υπό κρίση υπόθεση ανατέθηκε σε νέο εισηγητή δικαστή, μέλος του ογδόου τμήματος.

49 Κατόπιν εκθέσεως της εισηγήτριας δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε, δυνάμει του άρθρου 106, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας κατά το άρθρο 89 του Κανονισμού Διαδικασίας, υπέβαλε γραπτές ερωτήσεις στους διαδίκους στις 27 Ιανουαρίου 2020. Οι ερωτήσεις αυτές αφορούσαν το παραδεκτό της προσφυγής, ιδίως υπό το πρίσμα της αποφάσεως της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci (C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873). Οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν εμπροθέσμως στο εν λόγω μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας.

50 Λόγω της σχετικής με την COVID-19 υγειονομικής κρίσεως, η επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία είχε αρχικώς οριστεί για τις 17 Μαρτίου 2020, αναβλήθηκε για τις 5 Μαΐου 2020 και, εν συνεχεία, τελικώς, για μεταγενέστερη ημερομηνία. Ως μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας, οι διάδικοι κλήθηκαν, στις

15 Απριλίου 2020, να καταθέσουν τυχόν παρατηρήσεις επί των απαντήσεων των λοιπών διαδίκων στις γραπτές ερωτήσεις που είχε θέσει το Γενικό Δικαστήριο στις 27 Ιανουαρίου 2020. Οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν στο εν λόγω μέτρο εμπροθέσμως.

51 Λαμβανομένων υπόψη των απαντήσεων των διαδίκων στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου και των παρατηρήσεών τους επί των εν λόγω απαντήσεων, το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι έχει διαφωτιστεί επαρκώς από τα στοιχεία της δικογραφίας, έκρινε, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 106, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, ότι δεν ήταν πλέον αναγκαίο να αποφανθεί επί της προσφυγής κατόπιν επ' ακροατηρίου συζητήσεως και, ως εκ τούτου, στις 21 Σεπτεμβρίου 2020, αποφάσισε να περατώσει την προφορική διαδικασία.

52 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:

– να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·

– να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

53 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

– να απορρίψει τις προσφυγές·

– να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

54 Οι παρεμβαίνουσες ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:

– να απορρίψει τις προσφυγές·

– να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

V. Σκεπτικό

55 Προς στήριξη της προσφυγής τους, οι προσφεύγουσες προβάλλουν τρεις λόγους ακυρώσεως, εκ των οποίων ο πρώτος αφορά προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων τους που απορρέουν από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, ο δεύτερος παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που προβλέπεται στο άρθρο 296 ΣΛΕΕ, και ο τρίτος παράβαση των άρθρων 107 επ. ΣΛΕΕ.

56 Υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων που προβλέπει το άρθρο 108 ΣΛΕΕ, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ, αφενός, του προκαταρκτικού σταδίου εξετάσεως των ενισχύσεων που θεσπίζει η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού, η οποία έχει ως μοναδικό σκοπό να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να σχηματίσει μια πρώτη γνώμη ως προς το αν η συγκεκριμένη ενίσχυση συμβιβάζεται εν όλω ή εν μέρει με την κοινή αγορά, και, αφετέρου, του σταδίου της επίσημης διαδικασίας έρευνας την οποία προβλέπει η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου. Μόνο στο πλαίσιο του σταδίου αυτού, το οποίο έχει ως σκοπό να επιτρέψει στην Επιτροπή να διαφωτιστεί πλήρως επί του συνόλου των στοιχείων της υποθέσεως, προβλέπει η Συνθήκη υποχρέωση της Επιτροπής να ζητήσει από τους ενδιαφερομένους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, σκέψη 38, της 22ας Δεκεμβρίου 2008, British Aggregates κατά Επιτροπής, C-487/06 P, EU:C:2008:757, σκέψη 27, και διάταξη της 11ης Απριλίου 2018, Abes κατά Επιτροπής, T-813/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:189, σκέψη 39).

57 Κατά συνέπεια, όταν η Επιτροπή, χωρίς να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, διαπιστώνει, με απόφαση εκδιδόμενη βάσει της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου, ότι μια ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, εκείνοι υπέρ των οποίων έχουν θεσπιστεί

οι ανωτέρω διαδικαστικές εγγυήσεις μπορούν να επιτύχουν την τήρησή τους μόνον αν έχουν τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν την επίμαχη απόφαση της Επιτροπής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης. Για τους λόγους αυτούς, ο δικαστής της Ένωσης κρίνει παραδεκτή την προσφυγή ακυρώσεως κατά τέτοιας αποφάσεως, την οποία άσκησε ενδιαφερόμενος κατά την έννοια του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, όταν ο προσφεύγων, με την άσκηση της προσφυγής του, επιδιώκει να διασφαλίσει την τήρηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων που αντλεί από την τελευταία αυτή διάταξη (αποφάσεις της 22ας Δεκεμβρίου 2008, British Aggregates κατά Επιτροπής, C-487/06 P, EU:C:2008:757, σκέψη 28, της 15ης Ιανουαρίου 2013, Aiscat κατά Επιτροπής, T-182/10, EU:T:2013:9, σκέψη 42, και διάταξη της 11ης Απριλίου 2018, Abes κατά Επιτροπής, T-813/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:189, σκέψη 40).

58 Τούτο ισχύει επίσης όταν, χωρίς να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, καθόσον τα επίμαχα μέτρα συνιστούν ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η ενίσχυση αυτή πρέπει να χαρακτηριστεί ως υφιστάμενη ενίσχυση και, ως εκ τούτου, αρνείται σιωπηρώς να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ. Μια τέτοια θέση της Επιτροπής, η οποία στηρίζεται στις πληροφορίες που προσκόμισαν οι ενδιαφερόμενοι, συνιστά απόφαση (αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 1993, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-313/90, EU:C:1993:111, σκέψη 26, και της 18ης Νοεμβρίου 2010, NDSHT κατά Επιτροπής, C-322/09 P, EU:C:2010:701, σκέψη 53).

59 Επομένως, πρέπει να θεωρείται παραδεκτή προσφυγή ακυρώσεως που ασκεί ενδιαφερόμενος κατά την έννοια του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ κατά αποφάσεως της Επιτροπής περί αρνήσεως κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας με αίτημα την ακύρωση τέτοιας αποφάσεως, όταν ο προσφεύγων επιδιώκει, με την άσκηση της προσφυγής του, να διασφαλίσει την τήρηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων που αντλεί από την τελευταία αυτή διάταξη (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2002, ARAP κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-321/99 P, EU:C:2002:292, σκέψεις 61 και 66, και της 18ης Νοεμβρίου 2010, NDSHT κατά Επιτροπής, C-322/09 P, EU:C:2010:701, σκέψη 56).

60 Αντιθέτως, αν ο προσφεύγων αμφισβητεί το βάσιμο αυτής καθαυτήν της αποφάσεως περί εκτιμήσεως της ενισχύσεως, απλώς και μόνον το γεγονός ότι δύναται να θεωρηθεί ενδιαφερόμενος κατά την έννοια του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ δεν αρκεί ώστε να κριθεί παραδεκτή η προσφυγή. Οφείλει, επομένως, να αποδείξει ότι νομιμοποιείται ενεργητικώς δυνάμει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, πρώτη και δεύτερη περίπτωση, ΣΛΕΕ και ιδίως ότι έχει ειδικό καθεστώς κατά την έννοια της αποφάσεως της 15ης Ιουλίου 1963, Plaumann κατά Επιτροπής (25/62, EU:C:1963:17, σ. 939), ή ότι η απόφαση περί εκτιμήσεως της ενισχύσεως συνιστά κανονιστική πράξη για την εφαρμογή της οποίας δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα και η οποία τον αφορά άμεσα, σύμφωνα με το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, ΣΛΕΕ (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Telefónica κατά Επιτροπής, C-274/12 P, EU:C:2013:852, σκέψη 19).

61 Εν προκειμένω, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή απέρριψε τις καταγγελίες που είχαν υποβάλει οι προσφεύγουσες δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2015/1589, κατά το οποίο «[κ]άθε ενδιαφερόμενο μέρος μπορεί να υποβάλει καταγγελία για να ενημερώσει την Επιτροπή για εικαζόμενη παράνομη ενίσχυση ή εικαζόμενη καταχρηστική εφαρμογή ενίσχυσης».

62 Στην προκειμένη περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή, μολονότι τυπικώς απέρριψε τις καταγγελίες, αρνήθηκε να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

63 Πρέπει να εξεταστεί αν οι λόγοι ακυρώσεως που προβάλλουν οι προσφεύγουσες έχουν ως αντικείμενο την αμφισβήτηση της αποφάσεως της Επιτροπής να μην κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας, αποδεικνύοντας ότι η εκτίμηση των πληροφοριών και των στοιχείων που διέθετε ή θα μπορούσε να έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή κατά την προκαταρκτική εξέταση θα έπρεπε να είχε δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς τον χαρακτηρισμό της επίμαχης ενισχύσεως ως υφιστάμενης, στο μέτρο που

πρόκειται για κρατική ενίσχυση, ή αν, αντιθέτως, οι λόγοι ακυρώσεως ή ορισμένοι εξ αυτών βάλλουν ευθέως κατά του βασίμου της εκτιμήσεως του εν λόγω μέτρου υπό το πρίσμα του άρθρου 107 ΣΛΕΕ και έχουν ως αντικείμενο ή ως συνέπεια να μεταβάλουν το αντικείμενο της προσφυγής και, κατά συνέπεια, να τροποποιήσουν τις προϋποθέσεις εκτιμήσεως του παραδεκτού της (πρβλ. απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2011, Αυστρία κατά Scheucher-Fleisch κ.λπ., C-47/10 P, EU:C:2011:698, σκέψη 50).

Α. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων που απορρέουν από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ

64 Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων που αντλούν από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, καθόσον, μετά την εξέταση των καταγγελιών, η Επιτροπή κακώς αρνήθηκε να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας όσον αφορά τις δράσεις κοινωνικής πρόνοιας.

1. Επί του παραδεκτού

65 Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι οι προσφεύγουσες νομιμοποιούνται ενεργητικώς, ως ενδιαφερόμενα μέρη, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο η′, του κανονισμού 2015/1589, να προβάλουν, με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων τους που απορρέουν από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, λόγω του ότι η ίδια δεν κίνησε την επίσημη διαδικασία έρευνας όσον αφορά τις δράσεις κοινωνικής πρόνοιας.

66 Αντιθέτως, η ΑΒΗ και οι τρίτες παρεμβαίνουσες υποστηρίζουν ότι, κατ' ουσίαν, είχαν ήδη τηρηθεί όλα τα διαδικαστικά δικαιώματα των προσφευγουσών στο πλαίσιο της επίσημης διαδικασίας έρευνας. Οι εν λόγω παρεμβαίνουσες επισημαίνουν, μεταξύ άλλων, ότι δόθηκε στις προσφεύγουσες η δυνατότητα να λάβουν γνώση της προσωρινής αξιολογήσεως του επίμαχου μέτρου και να υποβάλουν παρατηρήσεις, οι οποίες εξετάσθηκαν επισταμένως. Εξάλλου, όπως προβάλλουν η ΑΒΗ και οι τρίτες παρεμβαίνουσες, οι προσφεύγουσες έλαβαν αντίγραφο της προσβαλλομένης αποφάσεως, η οποία τους γνωστοποιήθηκε.

67 Οι προσφεύγουσες αντικρούουν το επιχείρημα αυτό. Ισχυρίζονται ότι, βάσει των άρθρων 7 επ. του κανονισμού 2015/1589, η Επιτροπή έχει την εξουσία να ζητεί τις αναγκαίες πληροφορίες από άλλο κράτος μέλος, από επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων όταν κινεί την επίσημη διαδικασία έρευνας, προκειμένου να βελτιώσει την ποιότητα των πληροφοριών που λαμβάνει, προάγοντας παράλληλα τη διαφάνεια και την ασφάλεια δικαίου. Εξάλλου, οι διατάξεις του εν λόγω κανονισμού σχετικά με την επίσημη διαδικασία έρευνας επιτρέπουν την παράταση των προθεσμιών για την υποβολή παρατηρήσεων από τους καταγγέλλοντες και επιβάλλουν αυξημένες υποχρεώσεις αιτιολογήσεως.

68 Κατά το άρθρο 1, στοιχείο η′, του κανονισμού 2015/1589, ενδιαφερόμενο μέρος είναι «κάθε κράτος μέλος και κάθε πρόσωπο, επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων των οποίων τα συμφέροντα μπορεί να θιγούν από τη χορήγηση μιας ενίσχυσης, και ιδίως ο δικαιούχος της ενίσχυσης, οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και οι επαγγελματικές ενώσεις».

69 Όπως προκύπτει από τη νομολογία, εάν αναγνωρίζεται στον προσφεύγοντα η ιδιαίτερη ιδιότητα του ενδιαφερόμενου μέρους, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο η′, του κανονισμού 2015/1589, η οποία συναρτάται με το ειδικό αντικείμενο της προσφυγής, τούτο αρκεί για την εξατομίκευση, σύμφωνα με το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, οσάκις η εν λόγω προσφυγή σκοπεί στη διασφάλιση της τηρήσεως των διαδικαστικών δικαιωμάτων που το εν λόγω πρόσωπο αντλεί από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Kronoply και Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, σκέψη 48, της 27ης Οκτωβρίου 2011, Αυστρία κατά Scheucher-Fleisch κ.λπ., C-47/10 P, EU:C:2011:698, σκέψη 44, και της 6ης Μαΐου 2019, Scor κατά Επιτροπής, T-135/17, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2019:287, σκέψη 41).

70 Ενδιαφερόμενο μέρος είναι, μεταξύ άλλων, κάθε κράτος μέλος και κάθε πρόσωπο, επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων των οποίων τα συμφέροντα ενδέχεται να θιγούν από τη χορήγηση μιας ενισχύσεως, και ιδίως οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις του δικαιούχου ή λήπτη της ενισχύσεως και οι επαγγελματικές ενώσεις. Πρόκειται, δηλαδή, για απροσδιόριστο σύνολο αποδεκτών (αποφάσεις της 14ης Νοεμβρίου 1984, Intermills κατά Επιτροπής, 323/82, EU:C:1984:345, σκέψη 16, και της 6ης Μαΐου 2019, Scor κατά Επιτροπής, T-135/17, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2019:287, σκέψη 42). Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν αποκλείει το ενδεχόμενο επιχείρηση η οποία δεν είναι άμεσα ανταγωνιστική της επιχειρήσεως η οποία είναι δικαιούχος ή λήπτρια της ενισχύσεως να χαρακτηριστεί ως ενδιαφερόμενο μέρος, εφόσον υποστηρίζει ότι τα συμφέροντά της θα μπορούσαν να θιγούν από τη χορήγηση της ενισχύσεως. Επομένως, η εν λόγω επιχείρηση πρέπει να αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι υπάρχει κίνδυνος η ενίσχυση να έχει συγκεκριμένη επίπτωση στην κατάστασή της (βλ. απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Kronoply και Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, σκέψεις 63 και 65, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

71 Εν προκειμένω, οι καταγγελίες επί των οποίων εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση υποβλήθηκαν από τις προσφεύγουσες. Επομένως, οι τελευταίες συμμετείχαν ενεργά στη διαδικασία της προκαταρκτικής εξετάσεως. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες προέβαλαν επανειλημμένως ότι η πρώτη εξ αυτών ήταν επαγγελματική ένωση για την προστασία των συμφερόντων των ανταγωνιστριών των επιχειρήσεων που ήταν δικαιούχοι των φερόμενων ως ενισχύσεων και ότι η δεύτερη εξ αυτών ήταν ανταγωνίστρια των εν λόγω δικαιούχων και ότι τα συμφέροντά τους θα μπορούσαν να θιγούν από τη χορήγηση των επίμαχων ενισχύσεων. Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό, πράγμα που δεν αμφισβητείται από την Επιτροπή, ότι οι προσφεύγουσες απέδειξαν ότι έχουν την ιδιότητα του ενδιαφερομένου μέρους κατά την έννοια του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και του άρθρου 1, στοιχείο η′, του κανονισμού 2015/1589, προκειμένου να υπεραμυνθούν της τηρήσεως των διαδικαστικών δικαιωμάτων τους.

72 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 66 ανωτέρω, η ABH και οι τρίτες παρεμβαίνουσες υποστηρίζουν ότι είχαν ήδη τηρηθεί όλα τα διαδικαστικά δικαιώματα που οι προσφεύγουσες αντλούν από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

73 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, καίτοι ο δικαστής της Ένωσης έχει επανειλημμένως κρίνει ότι η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση να ακούσει τους καταγγέλλοντες κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως των ενισχύσεων που θεσπίζει το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, αλλά όφειλε να τάξει στους ενδιαφερομένους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους μόνον κατά την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (αποφάσεις της 15ης Ιουνίου 1993, Matra κατά Επιτροπής, C-225/91, EU:C:1993:239, σκέψη 52, και της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, σκέψη 59), δεν μπορεί εξ αυτού να συναχθεί ότι στην περίπτωση που ένα ενδιαφερόμενο μέρος υποβάλει καταγγελία η οποία απορρίπτεται από την Επιτροπή κατόπιν ακροάσεως του ενδιαφερόμενου μέρους αυτό δεν νομιμοποιείται πλέον να αμφισβητήσει τη μη κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας που προβλέπεται στο άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

74 Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 4, του κανονισμού 2015/1589, εφόσον η Επιτροπή διαπιστώσει, μετά από προκαταρκτική εξέταση, ότι το κοινοποιηθέν μέτρο δημιουργεί αμφιβολίες κατά πόσον συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά, αποφασίζει να κινήσει τη διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 2, της ΣΛΕΕ.

75 Όπως προβλέπει το άρθρο 7 του κανονισμού 2015/1589, μετά την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας, η Επιτροπή μπορεί να ζητεί πληροφορίες από άλλα κράτη μέλη, πλην του κράτους μέλους το οποίο αφορά το επίμαχο μέτρο, από επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων.

76 Εξάλλου, όπως προκύπτει από τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 70 ανωτέρω, όταν το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ προβλέπει ότι η Επιτροπή τάσσει στους ενδιαφερομένους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, το κείμενο δεν αφορά μόνον τους

ενδιαφερομένους που υπέβαλαν καταγγελία, αλλά ένα απροσδιόριστο σύνολο προσώπων, επιχειρήσεων ή ενώσεων των οποίων τα συμφέροντα ενδεχομένως θίγονται από τη χορήγηση της ενισχύσεως, ιδίως δε τις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις και τις επαγγελματικές οργανώσεις.

77 Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι, αντιθέτως προς όσα προβάλλουν η ABH και οι τρίτες παρεμβαίνουσες, η έννοια των «διαδικαστικών δικαιωμάτων» των οποίων απολαύουν οι ενδιαφερόμενοι στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ δεν συγχέεται με το δικαίωμα του καταγγέλλοντος να επιτύχει την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας, στο πλαίσιο της οποίας ο τελευταίος δύναται, ως «ενδιαφερόμενο μέρος», να υποβάλει παρατηρήσεις όπως κάθε άλλος επιχειρηματίας που εμπίπτει στον ορισμό του άρθρου 1, στοιχείο η', του κανονισμού 2015/1589.

78 Επομένως, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως είναι παραδεκτός καθόσον έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως λόγω του ότι η Επιτροπή προσέβαλε τα διαδικαστικά δικαιώματα των προσφευγουσών αρνούμενη, απαντώντας στις καταγγελίες τους, να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

2. Επί της ουσίας

79 Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι από πλείστα όσα στοιχεία προκύπτει ότι κατά τη διαδικασία προκαταρκτικής εξετάσεως ανέκυψαν σοβαρές δυσχέρειες, λόγω των οποίων η Επιτροπή θα έπρεπε να είχε κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ. Κατά τις προσφεύγουσες, η ύπαρξη τέτοιων δυσχερειών προκύπτει σαφώς από τρεις ενδείξεις που αφορούν, πρώτον, τη διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως, την οποία χαρακτηρίζουν ως εξαιρετικά μακρά, δεύτερον, τη χαμηλή ποιότητα της αιτιολογίας που παρέθεσε η Επιτροπή, η οποία μαρτυρεί ανεπαρκή ή ελλιπή εξέταση, και τρίτον, τη στάση της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας.

80 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η συνολική διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως, η οποία ανήλθε στους 29 μήνες, δεν συνάδει με την ιδιαιτέρως συνοπτική αιτιολογία και προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία είναι δέκα μόνο σελίδων. Φρονούν δε ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωσή της να προβεί σε εμβριθή εξέταση της υποθέσεως εντός ευλόγου χρόνου, κατά μείζονα λόγο διότι δεν φαίνεται να ενήργησε εν προκειμένω βάσει ιεράρχησης προτεραιοτήτων ή να καθυστέρησε την εξέταση της οικονομικής ενισχύσεως χάριν άλλων υποθέσεων.

81 Επίσης, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως, η οποία παρατίθεται σε μία και μόνο σελίδα, είναι ιδιαιτέρως συνοπτική και ότι βαρύνεται με «νομικές ανακρίβειες» και «ουσιαστικά κενά», στοιχεία που αφενός δεν συμβιβάζονται με την υπέρμετρα μακρά διάρκεια της διαδικασίας και αφετέρου αποδεικνύουν ότι η Επιτροπή προέβη σε επιφανειακή εξέταση. Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να εξετάσει τον σκοπό της αυξήσεως της προβλεψιμότητας του επιπέδου οικονομικής ενισχύσεως που θα χορηγούνταν στις φιλανθρωπικές ενώσεις, τον οποίο επιδίωκαν οι αρχές του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας λόγω της σταδιακής καταργήσεως του συνδέσμου μεταξύ της ενισχύσεως του φιλανθρωπικού τομέα και των πόρων από τις λαχειοφόρους αγορές, η οποία έλαβε χώρα μεταξύ του 1997 (ή του 2004) και του 2015, τούτο δε παρά το γεγονός ότι η πρώτη προσφεύγουσα παρέθεσε αποσπάσματα των αιτιολογικών εκθέσεων των διαφόρων επίμαχων νόμων. Εξάλλου, κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν αποφάνθηκε επί του ζητήματος αν η σταδιακή αύξηση των ποσών της ενισχύσεως μεταξύ του 1956 και του 2015 τηρούσε το ανώτατο όριο του 20 % που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 2015/1589 (ΕΕ 2004, L 140, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/2282 της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 2015 (ΕΕ 2015, L 325, σ. 1), κατά τον οποίο η αύξηση του αρχικού προϋπολογισμού ενός υφιστάμενου καθεστώτος ενισχύσεων κατά ποσοστό έως 20 % δεν θεωρείται ως τροποποίηση της υφιστάμενης ενισχύσεως. Επιπλέον, κατά τις

προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν αποφάνθηκε επί των συνεπειών της κατατμήσεως της ενισχύσεως σε ένα σταθερό μέρος και ένα μεταβλητό μέρος, κατάτμηση που συνδέεται με την εξέλιξη του φόρου επί των τυχερών παιχνιδιών. Τέλος, οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν ότι η Επιτροπή δεν έλαβε θέση επί των δηλώσεων του Niedersächsischer Landesrechnungshof (Ελεγκτικού Συνεδρίου του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας, Γερμανία) οι οποίες ήταν σε γνώση της και από τις οποίες, κατά τις προσφεύγουσες, προκύπτει προδήλως ότι η οικονομική ενίσχυση συνιστά νέα ενίσχυση. Επίσης, οι προσφεύγουσες προσάπτουν την απουσία εκθέσεως ή ορισμού της έννοιας της ουσιώδους τροποποιήσεως ενισχύσεως.

82 Κατά τις προσφεύγουσες, από τη συμπεριφορά της Επιτροπής διαφαίνεται, επίσης, ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο αντιμετώπιζε σοβαρές δυσχέρειες στο πλαίσιο του χαρακτηρισμού των επίδικων ενισχύσεων υπό το πρίσμα των άρθρων 107 επ. ΣΛΕΕ. Οι δυσχέρειες αυτές προκύπτουν, κατά τις προσφεύγουσες, από το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, για την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως απαιτήθηκε εκτεταμένη αλληλογραφία, καθώς και μία σύσκεψη. Στα ανωτέρω προστίθεται το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά που κατάρτισαν οι γερμανικές αρχές στις 8 Ιουλίου 2016, κατόπιν της συσκέψεώς τους με την Επιτροπή στις 5 Ιουλίου 2016, η τελευταία ασχολήθηκε περισσότερο με τη μέριμνα εξευρέσεως ασφαλούς νομικής λύσεως για το μέλλον, ήτοι της προσαρμογής της οικονομικής ενισχύσεως στην απόφαση ΥΓΟΣ του 2012, παρά με τον χαρακτηρισμό του μέτρου αυτού ως υφιστάμενης ή ως νέας ενισχύσεως.

83 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέρειες και φρονεί ότι, αντιθέτως προς όσα διατείνονται οι προσφεύγουσες, η διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως δεν ήταν υπέρμετρα μακρά λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υποθέσεως. Το εν λόγω θεσμικό όργανο προβάλλει ότι εξέτασε εκτενώς τις νομοθετικές τροποποιήσεις που επικαλέστηκαν οι προσφεύγουσες, αιτιολογώντας επαρκώς την προσβαλλόμενη απόφαση, χωρίς τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες για να καταγγείλουν τη στάση των υπηρεσιών της Επιτροπής να μπορούν να αποδείξουν παράβαση του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

84 Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι προσφεύγουσες υπέβαλαν δύο χωριστές καταγγελίες στις υπηρεσίες της, στις 24 Ιουνίου και στις 12 Αυγούστου 2015, και ότι η καταγγελία της δεύτερης προσφεύγουσας αφορούσε δύο πρόσθετα εθνικά μέτρα, οπότε η Γενική Διεύθυνση (ΓΔ) Ανταγωνισμού όφειλε να ερευνήσει τρία μέτρα έως την έκδοση της προσωρινής αξιολογήσεώς της. Δύο αιτήσεις παροχής πληροφοριών απεστάλησαν στις γερμανικές αρχές στις 30 Ιουλίου 2015 και στις 8 Φεβρουαρίου 2016, στις οποίες δόθηκε απάντηση με αναλυτικές επιστολές της 9ης Σεπτεμβρίου 2015 και της 6ης και της 7 Απριλίου 2016 αντιστοίχως. Αφού εξέτασε τις πληροφορίες αυτές, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οικονομική ενίσχυση αποτελούσε υφιστάμενη ενίσχυση. Κατά τη διάρκεια συσκέψεως που πραγματοποιήθηκε στις 5 Ιουλίου 2016, η Επιτροπή, όπως υποστηρίζει, γνωστοποίησε την εκτίμησή της στις γερμανικές αρχές και διαβουλεύθηκε μαζί τους ως προς το κατά πόσον ήταν διατεθειμένες να οργανώσουν στο μέλλον την οικονομική ενίσχυση σύμφωνα με τους κανόνες περί ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων. Με έγγραφο της 16ης Νοεμβρίου 2016, οι γερμανικές αρχές δεσμεύθηκαν να συμμορφωθούν προς την απόφαση ΥΓΟΣ του 2012 για το μέλλον. Τα δύο άλλα μέτρα κατά των οποίων βάλλει η δεύτερη προσφεύγουσα συζητήθηκαν επίσης κατά τη σύσκεψη αυτή και διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή περαιτέρω πληροφορίες με επιστολή της 30ής Σεπτεμβρίου 2016. Τέλος, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, μετά την εξέταση του συνόλου των μέτρων που αφορούσαν οι καταγγελίες, διαβίβασε στις 14 Φεβρουαρίου 2017 την προσωρινή της αξιολόγηση σχετικά με το σύνολο των μέτρων κατά των οποίων στρέφονταν οι καταγγελίες.

85 Επιπλέον, κατά την Επιτροπή, η διάρκεια μεταξύ της διαβιβάσεως της εν λόγω προσωρινής αξιολογήσεως στις προσφεύγουσες και της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν είναι παράλογη, ιδίως δε για τον λόγο ότι η απόφαση αυτή περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση των παρατηρήσεων των προσφευγουσών οι οποίες υποβλήθηκαν με έγγραφα της 17ης και 20ής Φεβρουαρίου και της 6ης και 10ης Μαρτίου 2017, καθώς και των συμπληρωματικών πληροφοριών που διαβίβασαν οι γερμανικές αρχές στις 31 Αυγούστου, στις 5 και στις 14 Σεπτεμβρίου 2017.

86 Οι τρίτες παρεμβαίνουσες σημειώνουν ότι η εξέταση ενισχύσεων που τέθηκαν σε ισχύ πριν από τη Συνθήκη ΕΟΚ επιβάλλει την αναγωγή σε πολύ παλαιότερες δεκαετίες και, ενίοτε, τη διενέργεια ιστορικών ερευνών βάσει αρχείων.

87 Κατά την Επιτροπή, η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν επιβεβαιώνει την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών. Το εν λόγω θεσμικό όργανο υποστηρίζει ότι εξέτασε επαρκώς τις εξηγήσεις των προσφευγουσών και ιδίως εκείνες που παρέσχε η πρώτη εξ αυτών στις 10 Μαρτίου 2017 για να αντικρούσει τον χαρακτηρισμό της οικονομικής ενισχύσεως ως υφισταμένης ενισχύσεως. Συναφώς, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι εξηγήσεις της πρώτης προσφεύγουσας δεν υπερέβαιναν τις δύο σελίδες και περιορίζονταν στην περιγραφή των νομοθετικών τροποποιήσεων του 1997 και του 2014, χωρίς να προσδιορίζουν τους λόγους για τους οποίους οι τροποποιήσεις αυτές δήθεν επέφεραν αύξηση του ποσού της οικονομικής ενισχύσεως. Κατά το εν λόγω θεσμικό όργανο, η πρώτη προσφεύγουσα δεν παρέσχε πληροφορίες ούτε σχετικά με το ποσό της οικονομικής ενισχύσεως που έχει πραγματικώς χορηγηθεί από το 1956 και εξής.

88 Συναφώς, η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από την DWEK, προβάλλει ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 794/2004 δεν προβλέπει ότι η αύξηση κατά ποσοστό άνω του 20 % του ποσού μιας ενισχύσεως αρκεί αφ' εαυτής για να θεωρηθεί ότι ένα υφιστάμενο καθεστώς ενισχύσεων μετατρέπεται σε νέα ενίσχυση. Εν πάση περιπτώσει, από τα στοιχεία που κοινοποίησαν οι γερμανικές αρχές, λαμβανομένου υπόψη του πληθωρισμού, δεν προκύπτει, κατά την Επιτροπή, αύξηση των ποσών οικονομικής ενισχύσεως κατά ποσοστό άνω του 20 % του αρχικού προϋπολογισμού.

89 Όσον αφορά τις αιτιάσεις σχετικά με τη συμπεριφορά των υπηρεσιών της Επιτροπής, το εν λόγω θεσμικό όργανο υποστηρίζει ότι οι ισχυρισμοί των προσφευγουσών στηρίζονται σε απλές υποθέσεις. Εν πάση περιπτώσει, η αλληλογραφία με τις αρχές κράτους μέλους αποτελεί μέρος της διαδικασίας εξετάσεως μιας καταγγελίας. Όσον αφορά τη σύσκεψη με τις γερμανικές αρχές, αυτή παρέσχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να γνωστοποιήσει την εκ μέρους της εκτίμηση του μέτρου και να ζητήσει από το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξονίας να εναρμονίσει, για το μέλλον, την οικονομική ενίσχυση με την απόφαση ΥΓΟΣ του 2012.

90 Κατά τη νομολογία, η επίσημη διαδικασία έρευνας που προβλέπεται στο άρθρο 108, παράγραφος 2, καθίσταται αναγκαία από τη στιγμή κατά την οποία η Επιτροπή αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες προκειμένου να κρίνει αν μια ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Συνεπώς, η Επιτροπή δύναται να αρκεστεί στην προκαταρκτική εξέταση του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και να λάβει ευνοϊκή απόφαση για κάποια ενίσχυση μόνον αν είναι σε θέση να σχηματίσει την πεποίθηση, μετά από μια πρώτη εξέταση, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι συμβατή με την εσωτερική αγορά. Αντιθέτως, αν, από την πρώτη αυτή εξέταση, η Επιτροπή σχηματίσει την αντίθετη γνώμη ή δεν μπορέσει να υπερβεί όλες τις δυσχέρειες που ανέκυψαν κατά την εκτίμηση της συμβατότητας της εν λόγω ενισχύσεως με την εσωτερική αγορά, τότε οφείλει να συγκεντρώσει όλες τις αναγκαίες γνώμες και να κινήσει προς τούτο τη διαδικασία του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (βλ. αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 2011, Αυστρία κατά Scheucher-Fleisch κ.λπ., C-47/10 P, EU:C:2011:698, σκέψη 70 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Club Hotel Loutraki κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-131/15 P, EU:C:2016:989, σκέψη 30· πρβλ. επίσης απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2010, NDSHT κατά Επιτροπής, C-322/09 P, EU:C:2010:701, σκέψεις 52 έως 54).

91 Εν προκειμένω, ο έλεγχος νομιμότητας που ασκεί το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου ακυρώσεως έχει ως αντικείμενο να διερευνηθεί αν ανέκυψαν σοβαρές δυσχέρειες στο πλαίσιο της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως κατά την ανάλυση του επίμαχου μέτρου και κατά την εκτίμηση της δυνατότητας χαρακτηρισμού του ως υφιστάμενης ενισχύσεως. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο του λόγου αυτού, με τον οποίο οι προσφεύγουσες προβάλλουν προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων τους που απορρέουν από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, δεν εναπόκειται στο Γενικό Δικαστήριο να ελέγξει, αυτήν καθαυτήν, την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση της

δυνατότητας χαρακτηρισμού του επίμαχου μέτρου ως υφιστάμενης ενισχύσεως ή της συμβατότητας του μέτρου αυτού με την εσωτερική αγορά, αλλά μόνο να εκτιμήσει αν, στο πλαίσιο της εν λόγω εκτιμήσεως, το εν λόγω θεσμικό όργανο αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέρειες.

92 Δεδομένου ότι το κριτήριο των σοβαρών δυσχερειών έχει αντικειμενικό χαρακτήρα, η ύπαρξη τέτοιων δυσχερειών δεν πρέπει να αναζητηθεί μόνο στις συνθήκες λήψεως της αποφάσεως της Επιτροπής κατόπιν της προκαταρκτικής εξετάσεως, αλλά και στις εκτιμήσεις επί των οποίων στηρίχθηκε η Επιτροπή (βλ. αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 2011, Αυστρία κατά Scheucher-Fleisch κ.λπ., C-47/10 P, EU:C:2011:698, σκέψη 71 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Club Hotel Loutraki κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-131/15 P, EU:C:2016:989, σκέψη 31).

93 Επομένως, η νομιμότητα αποφάσεως περί μη εγέρσεως αντιρρήσεων, η οποία ερείδεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, του κανονισμού 2015/1589, εξαρτάται από το εάν η εκτίμηση των πληροφοριών και των στοιχείων τα οποία είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή κατά το προκαταρκτικό στάδιο εξετάσεως του κοινοποιηθέντος μέτρου (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Επιτροπή κατά Frucona Košice, C-300/16 P, EU:C:2017:706, σκέψη 71) θα έπρεπε αντικειμενικά να δημιουργήσει αμφιβολίες όσον αφορά τη συμβατότητα του μέτρου αυτού προς την εσωτερική αγορά, δεδομένου ότι τέτοιες αμφιβολίες πρέπει να οδηγούν στην κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας στην οποία μπορούν να μετάσχουν τα ενδιαφερόμενα μέρη που διαλαμβάνονται στο άρθρο 1, στοιχείο η′, του εν λόγω κανονισμού (αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 2011, Αυστρία κατά Scheucher-Fleisch κ.λπ., C-47/10 P, EU:C:2011:698, σκέψη 72 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Club Hotel Loutraki κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-131/15 P, EU:C:2016:989, σκέψη 32).

94 Επίσης, από τη νομολογία προκύπτει ότι ο ανεπαρκής ή ελλιπής χαρακτήρας της εξετάσεως που διενεργεί η Επιτροπή κατά τη διαδικασία προκαταρκτικής εξετάσεως αποτελεί ένδειξη περί της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών (βλ. αποφάσεις της 10ης Φεβρουαρίου 2009, Deutsche Post και DHL International κατά Επιτροπής, T-388/03, EU:T:2009:30, σκέψη 95 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, HH Ferries κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-68/15, EU:T:2018:563, σκέψη 62).

95 Στις προσφεύγουσες εναπόκειται να αποδείξουν την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών, απόδειξη την οποία μπορούν να προσκομίσουν βάσει δέσμης συγκλινουσών ενδείξεων (απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, HH Ferries κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-68/15, EU:T:2018:563, σκέψη 63· πρβλ. επίσης απόφαση της 17ης Μαρτίου 2015, Pollmeier Massivholz κατά Επιτροπής, T-89/09, EU:T:2015:153, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

96 Εν προκειμένω, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι η Επιτροπή αντιμετώπισε, στο πλαίσιο της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως, σοβαρές δυσχέρειες κατά την ανάλυση του προσβαλλομένου μέτρου και κατά την εκτίμηση της δυνατότητας χαρακτηρισμού του ως υφιστάμενης ενισχύσεως. Οι προσφεύγουσες επικαλέστηκαν τρεις ενδείξεις, ήτοι τη διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως, την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως και τη στάση της Επιτροπής. Οι τρεις αυτές πτυχές πρέπει να εξεταστούν διαδοχικώς.

α) Επί της διάρκειας της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως

97 Διαπιστώνεται ότι μεταξύ της υποβολής των καταγγελιών των προσφευγουσών, στις 16 Ιουνίου και 12 Αυγούστου 2015, και της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως στις 23 Νοεμβρίου 2017, μεσολάβησαν 29 μήνες.

98 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως, η οποία ανέρχεται σε 29 μήνες, είναι δικαιολογημένη, ιδίως λόγω των αιτήσεων παροχής πληροφοριών προς τις γερμανικές αρχές, λόγω της κοινοποιήσεως των πληροφοριών αυτών, λόγω τις συσκέψεως με τις ανωτέρω αρχές και λόγω των δεσμεύσεων που ανέλαβαν οι τελευταίες. Επίσης, η Επιτροπή τονίζει

τον αναγκαίο χρόνο για την εξέταση των νομοθετικών τροποποιήσεων κατά των οποίων βάλλουν οι προσφεύγουσες και για τη συνεκτίμηση των παρατηρήσεών τους επί της προσωρινής αξιολογήσεως που εκείνη τους είχε διαβιβάσει στις 14 Φεβρουαρίου 2017.

99 Συναφώς, καίτοι μια τέτοια διάρκεια δύναται να συνιστά ένδειξη της υπάρξεως αμφιβολίας όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του επίμαχου μέτρου ως υφιστάμενης ενισχύσεως ή τη συμβατότητά του με την εσωτερική αγορά, δεν μπορεί αφ' εαυτής να θεμελιώσει το συμπέρασμα ότι ανέκυψαν σοβαρές δυσχέρειες κατά τη διαδικασία προκαταρκτικής εξετάσεως οι οποίες υποχρέωναν την Επιτροπή να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (βλ. αποφάσεις της 24ης Ιανουαρίου 2013, 3F κατά Επιτροπής, C-646/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:36, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 12ης Δεκεμβρίου 2006, Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid και Federación Catalana de Estaciones de Servicio κατά Επιτροπής, T-95/03, EU:T:2006:385, σκέψη 135).

100 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία, ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των ειδικών περιστάσεων κάθε υποθέσεως και, ιδίως, του πλαισίου της, των διαφόρων διαδικαστικών σταδίων από τα οποία οφείλει να διέλθει η Επιτροπή και της πολυπλοκότητας της υποθέσεως (βλ. απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, Trajektna luka Split κατά Επιτροπής, T-57/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:470, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

101 Επιπλέον, καίτοι το σημείο 47 του κώδικα βέλτιστων πρακτικών για τη διεξαγωγή διαδικασιών που αφορούν τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων (ΕΕ 2009, C 136, σ. 13) προβλέπει ότι «[η] Επιτροπή θα καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη διερεύνηση μιας καταγγελίας εντός ενδεικτικού χρονικού πλαισίου δώδεκα μηνών από την παραλαβή της», διευκρινίζει ότι «[η] διορία αυτή δεν είναι δεσμευτική [και ότι] [α]ναλόγως των περιστάσεων κάθε μεμονωμένης υπόθεσης, ενδέχεται να αποδειχθεί αναγκαία η αίτηση παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών από τον καταγγέλλοντα, το κράτος μέλος ή τα ενδιαφερόμενα μέρη, και για τον λόγο αυτό να παραταθεί ο χρόνος διερεύνησης μιας καταγγελίας».

102 Εν προκειμένω, παρά τον ιδιαιτέρως συνοπτικό χαρακτήρα των καταγγελιών, η εξέτασή τους απαιτούσε την ανάλυση σημαντικού αριθμού εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων, λόγω της θεσπίσεως διαφόρων διαδοχικών νόμων μεταξύ 1956 και 2015, πολυάριθμων νομοθετικών κειμένων αρκετά πολύπλοκων, καθώς και τον προσδιορισμό των ποσών που χορηγήθηκαν στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων κατά την περίοδο αυτή.

103 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή χρειάστηκε επανειλημμένως να ζητήσει εξηγήσεις και πληροφορίες από τις γερμανικές αρχές, οι οποίες κλήθηκαν να διενεργήσουν τις αναγκαίες έρευνες προκειμένου να προσκομίσουν τα ζητηθέντα στοιχεία. Η Επιτροπή μάλιστα κάλεσε επανειλημμένως τις προσφεύγουσες να υποβάλουν παρατηρήσεις.

104 Επομένως, παρά το γεγονός ότι η διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως ήταν μάλλον μακρά, και προδήλως μεγαλύτερη από την ενδεικτική προθεσμία των δώδεκα μηνών που αναφέρει η Επιτροπή στον κώδικα βέλτιστων πρακτικών, δεν προκύπτει από τη δικογραφία ότι η διάρκεια αυτή οφείλεται σε σοβαρές δυσχέρειες οι οποίες ανέκυψαν κατά την ανάλυση του προσβαλλόμενου μέτρου και κατά την εκτίμηση της δυνατότητας χαρακτηρισμού του ως υφιστάμενης ενισχύσεως.

105 Επιπροσθέτως, όπως προκύπτει από τη νομολογία και από το σημείο 48 του κώδικα βέλτιστων πρακτικών, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να δώσει διαφορετικό βαθμό προτεραιότητας στις καταγγελίες που της υποβάλλονται (αποφάσεις της 4ης Μαρτίου 1999, Ufex κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-119/97 P, EU:C:1999:116, σκέψη 88, και της 4ης Ιουλίου 2007, Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής, T-475/04, EU:T:2007:196, σκέψη 158).

106 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι η διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας δεν αποδεικνύει ότι η Επιτροπή αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέρειες κατά την εκτίμηση του επίμαχου μέτρου ως υφιστάμενης ενισχύσεως.

β) Επί της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως

107 Όσον αφορά την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως, από τη νομολογία προκύπτει ότι ο ανεπαρκής ή ελλιπής χαρακτήρας της εξετάσεως που πραγματοποιεί η Επιτροπή κατά την οικεία προκαταρκτική διαδικασία συνιστά ένδειξη περί της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών (βλ. απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2017, Bayerische Motoren Werke κατά Επιτροπής, T-671/14, EU:T:2017:599, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Με την αιτιολογία που παρατίθεται στην απόφαση περί μη κινήσεως της επίσημης διαδικασίας έρευνας, η Επιτροπή συνοψίζει την εξέταση της οικονομικής ενισχύσεως στην οποία προέβη και, κατά συνέπεια, η αιτιολογία μιας τέτοιας αποφάσεως δύναται να αποτελέσει ένδειξη ως προς τον επαρκή ή ανεπαρκή χαρακτήρα της εν λόγω εξετάσεως.

108 Συναφώς, με την απόφαση που εκδίδει μετά την εξέταση της καταγγελίας, όπως η προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή υποχρεούται να εκθέσει επαρκώς στον καταγγέλλοντα τους λόγους για τους οποίους τα προβληθέντα με την καταγγελία πραγματικά και νομικά στοιχεία δεν ήταν επαρκή για να αποδειχθεί ότι το επίμαχο μέτρο έπρεπε να δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά του με την εσωτερική αγορά. Επομένως, πρέπει να υπάρχει ένας συσχετισμός μεταξύ των λόγων που προέβαλε ο καταγγέλλων και της αιτιολογίας της αποφάσεως της Επιτροπής να μην προβάλει αντιρρήσεις ή, όπως εν προκειμένω, να μην κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2008, Chronopost και La Poste κατά UFEX κ.λπ., C-341/06 P και C-342/06 P, EU:C:2008:375, σκέψη 96).

109 Εντούτοις, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να λαμβάνει θέση επί όλων των επιχειρημάτων που προβάλλουν οι ενδιαφερόμενοι, αλλά αρκεί να εκθέτει τα πραγματικά περιστατικά και τις νομικές εκτιμήσεις που έχουν αποφασιστική σημασία για την οικονομία της αποφάσεως (βλ. απόφαση της 3ης Μαρτίου 2010, Bundesverband deutscher Banken κατά Επιτροπής, T-36/06, EU:T:2010:61, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εξάλλου, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να λαμβάνει θέση ως προς στοιχεία μιας καταγγελίας τα οποία είναι προδήλως άσχετα, ασήμαντα ή σαφώς δευτερεύοντα (πρβλ. αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, σκέψεις 63 και 64, και της 28ης Μαρτίου 2012, Ryanair κατά Επιτροπής, T-123/09, EU:T:2012:164, σκέψη 180).

110 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι, στα σημεία 32 και 33 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή υπενθύμισε το κείμενο της εφαρμοστέας νομοθεσίας της Ένωσης και, ειδικότερα, τον ορισμό της έννοιας της υφιστάμενης ενισχύσεως. Στα σημεία 34 έως 43 της προσβαλλομένης αποφάσεως περιέγραψε τις νομοθετικές εξελίξεις σχετικά με τα επίμαχα μέτρα από το 1956 έως το 2014, διευκρινίζοντας κάθε φορά το ποσό της οικονομικής ενισχύσεως που χορηγήθηκε στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων και την προέλευση της εν λόγω οικονομικής ενισχύσεως. Από την έκθεση αυτή προκύπτει ότι η εν λόγω οικονομική ενίσχυση προερχόταν είτε από τα τέλη παραχωρήσεως για τη λαχειοφόρο αγορά και τα αθλητικά στοιχήματα, είτε από τους φόρους επί των τυχερών παιχνιδιών, είτε από τον προϋπολογισμό του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας και από τους φόρους επί των τυχερών παιχνιδιών, οσάκις τα έσοδα από τους φόρους αυτούς υπερέβαιναν ορισμένο ποσό.

111 Στο σημείο 47 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι ο σκοπός της δημόσιας οικονομικής ενισχύσεως και οι δικαιούχοι δεν είχαν μεταβληθεί από το 1956. Στα σημεία 48 και 49 της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή έλαβε θέση επί των αιτιάσεων σχετικά με τα νομοθετήματα του 1997 και 2014, τα οποία μνημονεύουν οι προσφεύγουσες στις καταγγελίες τους. Κατά τις προσφεύγουσες, τα νομοθετήματα αυτά επιφέρουν σημαντικές τροποποιήσεις και συνιστούν νέες

ενισχύσεις οι οποίες ευνοούν τις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων χάρη στη χορήγηση κατ' αποκοπήν ποσών που εξασφαλίζουν στους οργανισμούς αυτούς τη δυνατότητα ασφαλούς προγραμματισμού.

112 Καταρχάς, όσον αφορά τη μετάβαση από ποσό εκφραζόμενο σε ποσοστό σε ένα κατ' αποκοπήν ποσό, η οποία συντελέστηκε κατά τις προσφεύγουσες το 1997, η Επιτροπή επισήμανε ότι η τροποποίηση αυτή δεν επήλθε το 1997, όπως εσφαλμένως αναφερόταν στην καταγγελία, αλλά το 2004, στο πλαίσιο του συνοδευτικού νόμου του προϋπολογισμού του 2004. Αναφερόμενη στο σημείο της αιτιολογικής εκθέσεως σχετικά με το άρθρο 11 του σχεδίου του νόμου αυτού, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι δεν υπήρξε ουσιώδης τροποποίηση, διότι η τροποποίηση αυτή δεν επηρέαζε το θεμελιώδες δικαίωμα των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων να λάβουν δημόσια οικονομική ενίσχυση για τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας που παρείχαν. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή επισήμανε ότι η τροποποίηση αφορούσε μόνον το ποσόν της ενισχύσεως και ότι προκάλεσε μείωση της οικονομικής ενισχύσεως προς τις φιλανθρωπικές οργανώσεις.

113 Εξάλλου, όσον αφορά την προβαλλόμενη κατάργηση από τον WohlFödG του συνδέσμου μεταξύ της οικονομικής ενισχύσεως στον φιλανθρωπικό τομέα και των τελών που προέρχονται από τα τυχερά παιχνίδια, η Επιτροπή, παραπέμποντας στις νομοθετικές διατάξεις που ίσχυσαν από το 1956, έκρινε ότι ούτε η φύση ούτε η πηγή της οικονομικής ενισχύσεως είχαν μεταβληθεί, δεδομένου ότι τα τέλη παραχωρήσεως που κατέβαλλαν οι διοργανωτές τυχερών παιχνιδιών εξακολουθούσαν να καταβάλλονται στον προϋπολογισμό του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας.

114 Παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έλαβε ρητώς θέση επί του σκοπού της αυξήσεως της προβλεψιμότητας που προβάλλουν οι προσφεύγουσες, χάρη στη χορήγηση κατ' αποκοπήν ποσού που καθιστά δυνατό τον καλύτερο σχεδιασμό των δράσεων κοινωνικής πρόνοιας των φιλανθρωπικών οργανώσεων, εξέτασε, ωστόσο, το ζήτημα αν η χορήγηση κατ' αποκοπήν ποσών συνεπαγόταν ουσιώδη τροποποίηση του καθεστώτος ενισχύσεων και απάντησε αρνητικά επ' αυτού.

115 Όσον αφορά τους σκοπούς τους οποίους, κατά τις προσφεύγουσες, επιδιώκουν τα μνημονευόμενα σχέδια νόμου, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 107 ΣΛΕΕ δεν διακρίνει τις κρατικές παρεμβάσεις βάσει των αιτίων ή των σκοπών τους, αλλά τις ορίζει σε συνάρτηση με τα αποτελέσματά τους (αποφάσεις της 22ας Δεκεμβρίου 2008, British Aggregates κατά Επιτροπής, C-487/06 P, EU:C:2008:757, σκέψεις 87 και 89, και της 15ης Νοεμβρίου 2011, Επιτροπή και Ισπανία κατά Government of Gibraltar και Ηνωμένου Βασιλείου, C-106/09 P και C-107/09 P, EU:C:2011:732, σκέψη 87). Επομένως, η ανάλυση των επίμαχων μέτρων στην οποία προέβη η Επιτροπή δεν όφειλε κατ' ανάγκη να λάβει υπόψη τους σκοπούς που προβάλλουν οι προσφεύγουσες, ακόμη και αν υποτεθεί ότι αυτοί ήταν οι πραγματικοί σκοποί που επιδίωκαν οι γερμανικές αρχές μέσω της τροποποιήσεως των επίμαχων μέτρων.

116 Όσον αφορά την προβαλλόμενη παράλειψη της Επιτροπής να αποφανθεί επί του ζητήματος αν η αύξουσα τάση της οικονομικής ενισχύσεως μεταξύ 1956 και 2015 τηρούσε το όριο του 20 % που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 794/2004, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει ιδίως από τις αιτιολογικές σκέψεις 33 και 50 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι τροποποιήσεις που έχουν επέλθει από το 1956 στα μέτρα στηρίξεως του φιλανθρωπικού τομέα ήταν αμιγώς τυπικού ή διοικητικού χαρακτήρα, ανεξαρτήτως της ακριβούς διακυμάνσεως των επίμαχων ποσών. Ως εκ τούτου, δεν ήταν αναγκαία η παράθεση ειδικής αιτιολογίας όσον αφορά την τήρηση του ορίου αυτού.

117 Εν πάση περιπτώσει, από τα οικονομικά στοιχεία που κοινοποίησαν στην Επιτροπή οι γερμανικές αρχές κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας προκύπτει ότι οι αυξήσεις του ποσού της οικονομικής ενισχύσεως δεν οδήγησαν, συνολικά, σε επίπεδο ενισχύσεως το οποίο υπερβαίνει το αρχικό ποσό αυτής κατά ποσοστό άνω του 20 %.

118 Τέλος, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή ουδόλως δεσμευόταν από τις δηλώσεις του Niedersächischer Landesrechnungshof (Ελεγκτικού Συνεδρίου του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας) και, ως εκ τούτου, το γεγονός ότι δεν τοποθετήθηκε επί των συγκεκριμένων δηλώσεων δεν ασκεί επιρροή στο ζήτημα της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών.

119 Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν αποδεικνύει ότι η Επιτροπή προέβη σε επιφανειακή, ανεπαρκή ή ελλιπή εξέταση του επίδικου μέτρου ή ότι αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέρειες στο πλαίσιο της εκ μέρους της εκτιμήσεώς του ως υφιστάμενης ενισχύσεως. Ομοίως, οι προσφεύγουσες δεν κατάφεραν να αποδείξουν ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δεν εξέτασε προσηκόντως οποιοδήποτε εκ των επιχειρημάτων που περιλαμβάνονται στις καταγγελίες τους, πλην εκείνων που είναι δευτερεύοντα, άνευ σημασίας ή άσχετα.

γ) Επί της στάσεως της Επιτροπής

120 Όσον αφορά τη στάση της Επιτροπής και, ειδικότερα, τις επαφές της με τις γερμανικές αρχές, από τη νομολογία προκύπτει ότι απλώς και μόνο το γεγονός ότι διεξήχθησαν συζητήσεις μεταξύ της Επιτροπής και του ενδιαφερομένου κράτους μέλους κατά τη διάρκεια του προκαταρκτικού σταδίου εξετάσεως μιας ενισχύσεως και ότι, στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή ζήτησε συμπληρωματικές πληροφορίες επί των εξεταζόμενων μέτρων δεν δύναται να λογίζεται καθαυτό ως απόδειξη ότι η Επιτροπή είχε αντιμετωπίσει σοβαρές δυσχέρειες εκτιμήσεως (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2012, TF1 κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-520/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:352, σκέψη 76).

121 Σύμφωνα με τον σκοπό του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και το καθήκον χρηστής διοικήσεως που υπέχει, η Επιτροπή μπορεί, μεταξύ άλλων, να ανοίξει διάλογο με το κράτος που προέβη στην κοινοποίηση ή με τρίτους προκειμένου να υπερβεί, κατά την προκαταρκτική διαδικασία, δυσχέρειες που ενδεχομένως αντιμετωπίζει. Η δυνατότητα αυτή προϋποθέτει ότι η Επιτροπή μπορεί να προσαρμόζει τη θέση της σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα του διαλόγου που διεξήχθη, χωρίς η προσαρμογή αυτή να πρέπει a priori να ερμηνευθεί ως στοιχειοθετούσα την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών (αποφάσεις της 13ης Ιουνίου 2013, Ryanair κατά Επιτροπής, C-287/12 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:395, σκέψη 71, και της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Club Hotel Loutraki κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-131/15 P, EU:C:2016:989, σκέψη 35). Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δύναται να εκδώσει νομίμως, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 2015/1589, απόφαση με την οποία, ενώ διαπιστώνει τη μη ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως, λαμβάνει υπόψη τις δεσμεύσεις που ανέλαβε το κράτος μέλος (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Club Hotel Loutraki κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-131/15 P, EU:C:2016:989, σκέψη 36· πρβλ. επίσης απόφαση της 13ης Ιουνίου 2013, Ryanair κατά Επιτροπής, C-287/12 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:395, σκέψη 72).

122 Εν προκειμένω, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης αναλύσεως της επίμαχης νομοθεσίας καθώς και των καταστάσεων σχετικά με την οικονομική ενίσχυση των φιλανθρωπικών οργανώσεων από το 1957 και εξής, ο αριθμός των αιτήσεων παροχής πληροφοριών και εγγράφων καθώς και η διοργάνωση συσκέψεως μπορούν να επιβεβαιώσουν την ύπαρξη ουσιαστικών δυσχερειών για την ορθή κατανόηση της λειτουργίας του επίμαχου κανονιστικού πλαισίου, αλλά δεν μπορούν a priori να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποδεικνύουν την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών σχετικά με τον χαρακτηρισμό του μέτρου κατά του οποίου βάλλουν οι προσφεύγουσες.

123 Όσον αφορά τη σύσταση που διατυπώθηκε προς τις γερμανικές αρχές να προσαρμόσουν την οικονομική ενίσχυση στην απόφαση ΥΓΟΣ του 2012, διαπιστώνεται ότι πρόκειται για πράξη η οποία ούτε μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ούτε, βεβαίως, συνιστά ένδειξη περί της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών οι οποίες καθιστούν αναγκαία την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

124 Συγκεκριμένα, η Επιτροπή είχε ταυτοχρόνως ενημερώσει τις γερμανικές αρχές ότι, κατά την άποψή της, η οικονομική ενίσχυση μπορούσε να χαρακτηριστεί ως υφιστάμενη ενίσχυση και ότι το μέτρο αυτό δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις της αποφάσεως ΥΓΟΣ του 2012. Δεν προκύπτει από τη δικογραφία ότι η πρώτη εκτίμηση, ήτοι η εκτίμηση περί υφιστάμενης ενισχύσεως, προϋπέθετε την αναπροσαρμογή της οικονομικής ενισχύσεως από τις γερμανικές αρχές ώστε αυτή να καταστεί συμβατή με την ανωτέρω απόφαση.

125 Στην πραγματικότητα, το γεγονός ότι οι γερμανικές αρχές θέσπισαν εξ ιδίας πρωτοβουλίας τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου η υφιστάμενη ενίσχυση να καταστεί συμβατή με την απόφαση ΥΓΟΣ του 2012 παρέσχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αποφύγει την πρόταση λήψεως κατάλληλων μέτρων, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 22 του κανονισμού 2015/1589.

126 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η στάση της Επιτροπής, την οποία επικρίνουν οι προσφεύγουσες, δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως ένδειξη περί της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών οι οποίες καθιστούν αναγκαία την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

127 Κατόπιν των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι από τη σφαιρική εξέταση του συνόλου των ενδείξεων δεν προκύπτει η ύπαρξη τέτοιων σοβαρών δυσχερειών.

128 Επομένως, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Β. Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

129 Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι ισχνή και ανεπαρκής, ότι παραβλέπει έννοιες του δικαίου της Ένωσης, ότι περιγράφει αποσπασματικώς την κρίσιμη νομική κατάσταση και ότι δεν περιέχει καμία παραπομπή στη νομολογία. Στο υπόμνημά τους απαντήσεως, οι προσφεύγουσες διευκρινίζουν ότι η Επιτροπή παρέλειψε να απαντήσει στην αιτίαση περί αυξημένης προβλεψιμότητας των πόρων προκειμένου να βελτιωθεί ο προγραμματισμός των δράσεων κοινωνικής πρόνοιας από τις φιλανθρωπικές οργανώσεις.

130 Διαπιστώνεται ότι τα επιχειρήματα των προσφευγουσών, τα οποία, από τυπικής απόψεως, προβάλλονται στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, αντιστοιχούν στην πραγματικότητα σε εκείνα που προβλήθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, προκειμένου να αποδειχθεί ότι η ανεπαρκής αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως αποτελεί ένδειξη περί της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών οι οποίες καθιστούν αναγκαία την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

131 Επομένως, για τους ίδιους λόγους με εκείνους που αναπτύχθηκαν στις σκέψεις 107 έως 119 ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως αρκούσε για να κατανοήσουν οι προσφεύγουσες τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή, λαμβανομένων υπόψη ιδίως των στοιχείων που αυτές επικαλέσθηκαν στις καταγγελίες τους, έκρινε ότι το επίδικο μέτρο δεν είχε υποστεί ουσιώδη τροποποίηση.

132 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως απορρίπτεται.

Γ. Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται παράβαση των άρθρων 107 επ. ΣΛΕΕ

1. Επί του παραδεκτού

133 Υπενθυμίζεται ότι για να κριθεί παραδεκτή μια προσφυγή ασκούμενη από φυσικό ή νομικό πρόσωπο κατά πράξεως της οποίας το εν λόγω πρόσωπο δεν είναι αποδέκτης, δυνάμει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, προϋποτίθεται η αναγνώριση της ενεργητικής νομιμοποιήσεως του προσφεύγοντος, η οποία υφίσταται σε δύο περιπτώσεις. Αφενός, προσφυγή μπορεί να ασκηθεί υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω πράξη αφορά το πρόσωπο άμεσα και ατομικά. Αφετέρου, το πρόσωπο αυτό δύναται να ασκήσει προσφυγή κατά κανονιστικής πράξεως για την εφαρμογή της οποίας δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα εάν αυτή το αφορά άμεσα (βλ. απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2019, PGNiG Supply & Trading κατά Επιτροπής, C-117/18 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:1042, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

134 Πρέπει να εξεταστεί το δεύτερο ως άνω ενδεχόμενο, το οποίο αφορά την τρίτη περίπτωση του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

135 Η Επιτροπή και οι παρεμβαίνουσες υποστηρίζουν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κανονιστική πράξη που αφορά άμεσα τις προσφεύγουσες, κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, ΣΛΕΕ.

136 Αφενός, η Επιτροπή και οι παρεμβαίνουσες υποστηρίζουν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αποτελεί κανονιστική πράξη, διότι δεν είναι γενικής ισχύος, δεδομένου ότι η οικονομική ενίσχυση που θέσπισε ο WohlFödG, για την οποία γίνεται λόγος στην προσβαλλόμενη απόφαση, δεν συνιστά καθεστώς ενισχύσεων κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ', πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/1589. Κατά συνέπεια, οι αρχές που διατυπώθηκαν στην απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci (C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873), δεν μπορούν, κατά την Επιτροπή και τις παρεμβαίνουσες, να εφαρμοστούν στην υπό κρίση υπόθεση.

137 Ειδικότερα, πρώτον, η Επιτροπή και οι παρεμβαίνουσες ισχυρίζονται ότι οι δικαιούχοι δεν ορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, αλλά είναι συγκεκριμένοι, δεδομένου ότι η οικονομική ενίσχυση χορηγείται στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι μέλη της LAG, δηλαδή στις δεκατρείς ομοσπονδίες του τομέα της ανεξάρτητης κοινωνικής δράσεως στην Κάτω Σαξονία. Δεύτερον, οι εν λόγω διάδικοι υποστηρίζουν ότι οι διατάξεις που προβλέπουν την ενίσχυση αυτή απαιτούν πρόσθετα εκτελεστικά μέτρα, ήτοι τη σύναψη συμβάσεως επιχορηγήσεως ή, ελλείψει τέτοιας συμβάσεως, την έκδοση υπουργικής αποφάσεως καθορίζουσας, μεταξύ άλλων, την κατανομή της εν λόγω ενισχύσεως. Τρίτον, καθόσον η οικονομική ενίσχυση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση, συνιστά, κατά την Επιτροπή και τις παρεμβαίνουσες, καθεστώς ενισχύσεων κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 2015/1589, ήτοι τύπο καθεστώτος ο οποίος αφορά «μία ή περισσότερες επιχειρήσεις», και όχι επιχειρήσεις οριζόμενες κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο.

138 Αφετέρου, η Επιτροπή και οι παρεμβαίνουσες ισχυρίζονται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αφορά άμεσα τις προσφεύγουσες. Συναφώς, οι εν λόγω διάδικοι υποστηρίζουν ότι οι προσφεύγουσες δεν απέδειξαν τους λόγους για τους οποίους η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ικανή να τις περιαγάγει σε μειονεκτική θέση από απόψεως ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, να επηρεάσει τη νομική τους κατάσταση. Εξάλλου, πάντα κατά την Επιτροπή και τις παρεμβαίνουσες, το επίδικο μέτρο είχε αποκλειστικά ως αντικείμενο τη χορήγηση οικονομικής ενισχύσεως στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που απαρτίζουν τη LAG, και όχι τη μεταγενέστερη κατανομή οικονομικών πόρων στους

φορείς που είναι μέλη των οργανώσεων αυτών, κατανομή η οποία, εξάλλου, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εν λόγω οργανώσεων. Όπως προβάλλεται, και μόνον αυτή η κατανομή είναι ικανή να επηρεάσει τη νομική κατάσταση των προσφευγουσών.

139 Οι προσφεύγουσες αντικρούουν τα επιχειρήματα αυτά.

140 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας προστέθηκε στο άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, μια τρίτη περίπτωση η οποία καθιστά ηπιότερες τις προϋποθέσεις παραδεκτού των προσφυγών ακυρώσεως που ασκούνται από φυσικά και νομικά πρόσωπα. Πράγματι, η περίπτωση αυτή, χωρίς να θέτει ως προϋπόθεση του παραδεκτού των προσφυγών ακυρώσεως που ασκούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα τον ατομικό επηρεασμό, παρέχει αυτή τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής και κατά «κανονιστικών πράξεων», ήτοι κατά όλων των μη νομοθετικών πράξεων γενικής ισχύος για την εφαρμογή των οποίων δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα και οι οποίες αφορούν άμεσα τον προσφεύγοντα (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2013, Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-583/11 P, EU:C:2013:625, σκέψη 57, και της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψεις 22 και 28).

141 Οι προϋποθέσεις του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, ΣΛΕΕ είναι σωρευτικές, οπότε αν έστω και μία εξ αυτών δεν πληρούται, η προσφυγή ακυρώσεως πρέπει να απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

α) Επί του χαρακτηρισμού της προσβαλλομένης αποφάσεως ως κανονιστικής πράξεως

142 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μια πράξη έχει γενική ισχύ αν εφαρμόζεται σε αντικειμενικώς προσδιοριζόμενες καταστάσεις και αν παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι κατηγοριών προσώπων που καθορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

143 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής που έχουν ως αντικείμενο να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν ένα εθνικό καθεστώς έχουν γενική ισχύ. Η γενική αυτή ισχύς αποτελεί συνέπεια του γεγονότος ότι οι εν λόγω αποφάσεις εφαρμόζονται σε αντικειμενικώς καθοριζόμενες καταστάσεις και συνεπάγονται έννομα αποτελέσματα για μια κατηγορία προσώπων τα οποία καθορίζονται γενικώς και αφηρημένως (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, βλ. σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

144 Το άρθρο 1, στοιχείο δ', του κανονισμού 2015/1589 προβλέπει ότι ως «καθεστώς ενισχύσεων» νοείται «κάθε πράξη βάσει της οποίας, χωρίς να απαιτούνται περαιτέρω μέτρα εκτέλεσης, μπορούν να χορηγούνται ατομικές ενισχύσεις σε επιχειρήσεις οι οποίες ορίζονται στην εν λόγω πράξη κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο και κάθε πράξη βάσει της οποίας μπορεί να χορηγείται ενίσχυση μη συνδεόμενη με συγκεκριμένο σχέδιο σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις για αόριστο χρονικό διάστημα ή/και για απροσδιόριστο ποσό». Ούτε από τον ορισμό αυτόν ούτε από την απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci (C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873), προκύπτει ότι καθεστώς ενισχύσεων το οποίο ενδέχεται να εμπίπτει στη δεύτερη περίπτωση της έννοιας του «καθεστώτος ενισχύσεων» που προβλέπεται στο άρθρο 1, στοιχείο δ', του κανονισμού 2015/1589 στερείται γενικής ισχύος.

145 Εν προκειμένω, πρώτον, πρέπει να επισημανθεί, ότι το άρθρο 1 του WohlFödG προβλέπει ότι «ο ανεξάρτητος φιλανθρωπικός τομέας υποστηρίζεται μέσω οικονομικών ενισχύσεων από το ομόσπονδο κράτος [της Κάτω Σαξονίας]», οπότε το νομοθετικό αυτό μέτρο αφορά τον ανεξάρτητο φιλανθρωπικό τομέα στο σύνολό του και δη στο επίπεδο του οικείου ομόσπονδου κράτους.

146 Ομοίως, το άρθρο 2 του WohlFödG προβλέπει ότι το ομόσπονδο κράτος χορηγεί την οικονομική ενίσχυση, μεταξύ άλλων, στις ενώσεις του ανεξάρτητου φιλανθρωπικού τομέα, σημειώνοντας ότι δικαιούχοι της ενισχύσεως είναι το σύνολο των οργανώσεων του φιλανθρωπικού τομέα που είναι ανεξάρτητες από το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξονίας, οι οποίες ορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο. Εξάλλου, το άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 1, του WohlFödG προβλέπει ότι η προβλεπόμενη στον εν λόγω νόμο οικονομική ενίσχυση χορηγείται στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι μέλη της LAG. Επομένως, η εν λόγω διάταξη αφορά μια κατηγορία προσώπων που προσδιορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, ήτοι τις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στον ανεξάρτητο φιλανθρωπικό τομέα του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας και οι οποίες είναι μέλη της LAG.

147 Βεβαίως, όπως προκύπτει από το προοίμιο και από το άρθρο 2 του καταστατικού της LAG, αυτή αποτελεί τον σύνδεσμο των δεκατριών ενώσεων του τομέα της ανεξάρτητης κοινωνικής δράσεως στην Κάτω Σαξονία, οι οποίες είναι μέλη της LAG από ημερομηνία προγενέστερη της θέσεως σε ισχύ του νόμου του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών. Επιπροσθέτως, το άρθρο 3, παράγραφος 2, του WohlFödG προβλέπει ότι για την καταβολή της οικονομικής ενισχύσεως προϋποτίθεται η σύναψη συμβάσεως επιχορηγήσεως μεταξύ του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας και των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι μέλη της LAG, οπότε η προσχώρηση φιλανθρωπικής οργανώσεως στη LAG θα απαιτούσε τη σύναψη νέας συμβάσεως επιχορηγήσεως.

148 Ωστόσο, αφενός, οι περιστάσεις αυτές δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις να γίνουν μέλη της LAG. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, του καταστατικού της LAG, ο εν λόγω φορέας δύναται να εγγράψει νέα μέλη, υπό την προϋπόθεση ότι η υποψήφια ένωση φιλανθρωπικών οργανώσεων πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 2, παράγραφος 2, του καταστατικού αυτού, το οποίο απαιτεί, μεταξύ άλλων, οι δραστηριότητες της υποψήφιας ενώσεως να εμπίπτουν στην ανεξάρτητη κοινωνική δράση και να είναι κοινωφελούς, φιλανθρωπικού ή θρησκευτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του φορολογικού κώδικα, και να γίνει δεκτή η εγγραφή της ενώσεως από τη διοίκηση της LAG. Εξάλλου, ούτε από το γράμμα του WohlFödG ούτε από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Γενικό Δικαστήριο προκύπτει ότι, σε περίπτωση εγγραφής μιας ενώσεως φιλανθρωπικών οργανώσεων ως μέλους της LAG, θα ήταν αδύνατον το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας και οι ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που απαρτίζουν τη LAG να συνάψουν νέα σύμβαση επιχορηγήσεως.

149 Αφετέρου, η κανονιστική φύση μιας πράξεως δεν θίγεται από τη δυνατότητα προσδιορισμού με μεγαλύτερη ή μικρότερη ακρίβεια του αριθμού ή ακόμη και της ταυτότητας των υποκειμένων δικαίου επί των οποίων εφαρμόζεται σε συγκεκριμένη στιγμή, εφόσον δεν αμφισβητείται ότι η εφαρμογή αυτή πραγματοποιείται δυνάμει μιας αντικειμενικής νομικής ή πραγματικής καταστάσεως την οποία καθορίζει η πράξη, σε σχέση με τον σκοπό της (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1968, Zuckerfabrik Watenstedt κατά Συμβουλίου, 6/68, EU:C:1968:43, σ. 605). Στο ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη επιχείρηση ήταν εκ των πραγμάτων η μόνη δικαιούχος ενός καθεστώτος ενισχύσεων που αντιστοιχεί σε απαλλαγή από τους ειδικούς φόρους καταναλώσεως δεν αναιρεί το ότι οι δικαιούχοι της εν λόγω απαλλαγής καθορίστηκαν με γενικό και αφηρημένο τρόπο (πρβλ. διάταξη της 7ης Δεκεμβρίου 2017, Ιρλανδία κατά Επιτροπής, C-369/16 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:955, σκέψη 39).

150 Δεύτερον, πρέπει να επισημανθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, της συμβάσεως επιχορηγήσεως του 2016 (βλ. σκέψη 24 ανωτέρω), οι ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων οι οποίες είναι άμεσοι δικαιούχοι της οικονομικής ενισχύσεως μπορούν να μεταβιβάζουν στα μέλη τους, τα

οποία αποτελούν έμμεσους δικαιούχους αυτής της οικονομικής ενισχύσεως, τα κονδύλια που τίθενται στη διάθεσή τους. Επιπλέον, οι ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων μπορούν να δέχονται νέες φιλανθρωπικές οργανώσεις ως τοπικά ή περιφερειακά μέλη, εγκατεστημένα στο ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξονίας. Τα εν λόγω τοπικά ή περιφερειακά μέλη αποτελούν μια κατηγορία προσώπων που προσδιορίζονται με γενικό και αφηρημένο τρόπο.

151 Τρίτον, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, καθόσον η επίμαχη οικονομική ενίσχυση αποτελούσε ενίσχυση, αποτελούσε υφιστάμενη ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2015/1589. Στο πλαίσιο αυτό, ακόμα κι αν υποτεθεί ότι οι δικαιούχοι του μέτρου αποτελούν έναν στενό κύκλο, η εν λόγω απόφαση διαιωνίζει τα αποτελέσματα του γενικού και αφηρημένου μέτρου που συνιστά η απαλλαγή αυτή ως προς έναν απεριόριστο αριθμό ανταγωνιστών των άμεσων ή έμμεσων δικαιούχων των ενισχύσεων οι οποίες χορηγήθηκαν βάσει του εν λόγω μέτρου, οπότε η επίμαχη απόφαση εφαρμόζεται σε αντικειμενικώς προσδιοριζόμενες καταστάσεις και παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι κατηγοριών προσώπων που καθορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψεις 31, 36 και 38).

152 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προσβαλλόμενη απόφαση έχει γενική ισχύ και, ως εκ τούτου, συνιστά κανονιστική πράξη κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, ΣΛΕΕ.

β) Επί του ζητήματος του άμεσου επηρεασμού των προσφευγουσών

153 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η προϋπόθεση να αφορά η απόφαση που αποτελεί το αντικείμενο της προσφυγής άμεσα ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο, την οποία θέτει το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, απαιτεί να συντρέχουν σωρευτικώς δύο κριτήρια, ήτοι το προσβαλλόμενο μέτρο πρέπει, αφενός, να παράγει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής καταστάσεως του ιδιώτη και, αφετέρου, να μην καταλείπει εξουσία εκτιμήσεως στους αποδέκτες του που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του, δεδομένου ότι αυτή έχει καθαρώς αυτόματο χαρακτήρα και απορρέει αποκλειστικά από τη ρύθμιση της Ένωσης, χωρίς εφαρμογή άλλων παρεμβαλλομένων κανόνων (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

154 Όσον αφορά ειδικότερα τους σχετικούς με τις κρατικές ενισχύσεις κανόνες, υπογραμμίζεται ότι αυτοί αποσκοπούν στη διατήρηση του ανταγωνισμού. Επομένως, στον τομέα αυτό, το γεγονός ότι μια απόφαση της Επιτροπής αφήνει ανέπαφες τις συνέπειες εθνικών μέτρων τα οποία ο προσφεύγων, στο πλαίσιο καταγγελίας που υπέβαλε στο θεσμικό αυτό όργανο, υποστήριξε ότι δεν ήταν σύμφωνα με τον ως άνω σκοπό και τον έθεταν σε μειονεκτική θέση από απόψεως ανταγωνισμού, μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η απόφαση αυτή επηρεάζει άμεσα τη νομική του κατάσταση, ιδίως το απορρέον από τις σχετικές με τις κρατικές ενισχύσεις διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ δικαίωμά του να μην υφίσταται τις συνέπειες της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού λόγω των επίμαχων εθνικών μέτρων (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

155 Αναφορικά με το πρώτο από τα δύο κριτήρια που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 153 ανωτέρω, το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι καίτοι δεν εναπόκειται στον δικαστή της Ένωσης, στο στάδιο της εξετάσεως του παραδεκτού, να αποφανθεί οριστικώς επί της υπάρξεως ανταγωνιστικής σχέσεως μεταξύ του προσφεύγοντος και των δικαιούχων των εθνικών μέτρων που εξετάστηκαν στο πλαίσιο αποφάσεως της Επιτροπής περί κρατικών ενισχύσεων, όπως η προσβαλλόμενη απόφαση, ο άμεσος επηρεασμός του προσφεύγοντος δεν μπορεί να συναχθεί από μόνο το ενδεχόμενο υπάρξεως

ανταγωνιστικής σχέσεως (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

156 Συγκεκριμένα, στο μέτρο που η προϋπόθεση του άμεσου επηρεασμού απαιτεί η προσβαλλόμενη πράξη να παράγει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής καταστάσεως του προσφεύγοντος, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να εξακριβώσει αν ο προσφεύγων εξέθεσε κατά τρόπο πειστικό τους λόγους για τους οποίους η απόφαση της Επιτροπής είναι ικανή να τον περιαγάγει σε μειονεκτική θέση από απόψεως ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, να έχει συνέπειες επί της νομικής καταστάσεώς του (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 47).

157 Εν προκειμένω, η δεύτερη προσφεύγουσα είναι επιχείρηση παρέχουσα υπηρεσίες κατ' οίκον νοσηλείας και περιθάλψεως στο Ανόβερο (Γερμανία), πρωτεύουσα του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας, και, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της, ανταγωνίζεται τουλάχιστον ορισμένες από τις φιλανθρωπικές οργανώσεις οι οποίες είναι μέλη των ενώσεων που απαρτίζουν τη LAG και οι οποίες βρίσκονται πλησίον του τόπου εγκαταστάσεώς της, στοιχείο που δεν αμφισβητεί η Επιτροπή. Όμως, a priori, οι οργανώσεις αυτές είναι επιλέξιμες, μέσω των ενώσεών τους, για μέρος των κεφαλαίων που καταβάλλει το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξονίας στο πλαίσιο της επίμαχης οικονομικής ενισχύσεως. Επιπλέον, καθόσον η ενίσχυση αυτή παρέχει τη δυνατότητα καλύψεως των εξόδων λειτουργίας των οικείων ενώσεων, ωφελεί επίσης τις φιλανθρωπικές οργανώσεις, δεδομένου ότι είναι μέλη των ενώσεων αυτών.

158 Καθόσον δεν εναπόκειται στον δικαστή της Ένωσης, στο στάδιο της εξετάσεως του παραδεκτού, να αποφανθεί οριστικώς επί των σχέσεων ανταγωνισμού μεταξύ του προσφεύγοντος και των δικαιούχων της επίμαχης οικονομικής ενισχύσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η δεύτερη προσφεύγουσα δικαιολόγησε κατά τρόπο πειστικό ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία ουδόλως επηρεάζει τα αποτελέσματα της επίμαχης οικονομικής ενισχύσεως, είναι ικανή να την περιαγάγει σε μειονεκτική θέση από απόψεως ανταγωνισμού και ότι, ως εκ τούτου, η απόφαση αυτή επηρεάζει άμεσα τη νομική της κατάσταση, ειδικότερα δε το δικαίωμά της να μην υφίσταται στην οικεία αγορά τις συνέπειες της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 50).

159 Δεδομένου ότι πρόκειται για μία και μόνη προσφυγή, δεν χρειάζεται να εξεταστεί η νομιμοποίηση της πρώτης προσφεύγουσας (πρβλ. απόφαση της 24ης Μαρτίου 1993, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-313/90, EU:C:1993:111, σκέψη 31).

160 Όσον αφορά το δεύτερο κριτήριο που μνημονεύθηκε στη σκέψη 153 ανωτέρω, αρκεί η επισήμανση ότι δεδομένου ότι η Επιτροπή κατέληξε, στο πλαίσιο της προσβαλλομένης αποφάσεως, στο συμπέρασμα ότι καθόσον αποτελεί ενίσχυση, το επίμαχο μέτρο αποτελεί υφιστάμενη ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2015/1589, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν επηρεάζει τα αποτελέσματα του επίμαχου μέτρου και αναπτύσσει τα έννομα αποτελέσματά της κατά εντελώς αυτόματο τρόπο δυνάμει της ρυθμίσεως της Ένωσης και μόνον και χωρίς εφαρμογή άλλων παρεμβαλλόμενων κανόνων (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 54).

161 Κατόπιν των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά άμεσα τις προσφεύγουσες.

γ) Επί της υπάρξεως εκτελεστικών μέτρων

162 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η φράση «[για την εφαρμογή των οποίων δεν απαιτούνται] εκτελεστικά μέτρα» του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, ΣΛΕΕ, πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα τον σκοπό της διατάξεως αυτής, ο οποίος συνίσταται, όπως προκύπτει από το ιστορικό της θεσπίσεώς της, στην αποτροπή του ενδεχομένου να υποχρεούται ο ιδιώτης να παραβεί τον νόμο προκειμένου να έχει πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Σε περίπτωση, όμως, κατά την οποία, κανονιστική πράξη παράγει άμεσα αποτελέσματα ως προς τη νομική κατάσταση φυσικού ή νομικού προσώπου χωρίς να απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα, το πρόσωπο αυτό θα διέτρεχε τον κίνδυνο να στερηθεί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας εάν δεν διαθέτει ένδικο βοήθημα δυνάμενο να ασκηθεί ενώπιον του δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης προς αμφισβήτηση της νομιμότητας της εν λόγω κανονιστικής πράξεως. Πράγματι, ελλείψει εκτελεστικών μέτρων, το φυσικό ή το νομικό πρόσωπο, μολονότι η επίμαχη πράξη το αφορά άμεσα, θα μπορούσε να επιτύχει τον δικαστικό της έλεγχο μόνον αφότου θα παρέβαινε τις διατάξεις της, επικαλούμενο την έλλειψη νομιμότητάς τους στο πλαίσιο των διαδικασιών που θα κινούνταν εναντίον του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

163 Αντιθέτως, σε περίπτωση κατά την οποία κανονιστική πράξη επάγεται τη λήψη εκτελεστικών μέτρων, ο δικαστικός έλεγχος της τηρήσεως της εννόμου τάξεως της Ένωσης διασφαλίζεται ανεξαρτήτως αν τα μέτρα αυτά ελήφθησαν από την Ένωση ή από τα κράτη μέλη. Τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία δεν δύνανται, λόγω των προϋποθέσεων παραδεκτού που καθορίζει το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να προσβάλουν απευθείας ενώπιον του δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης μια κανονιστική πράξη της Ένωσης, προστατεύονται από την έναντι αυτών εφαρμογή τέτοιας πράξεως με τη δυνατότητα να προσβάλουν τα εκτελεστικά μέτρα των οποίων τη λήψη συνεπάγεται η πράξη αυτή (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

164 Οσάκις η θέση σε εφαρμογή τέτοιας πράξεως εναπόκειται στα θεσμικά και λοιπά όργανα ή στους οργανισμούς της Ένωσης, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται να ασκήσουν ευθεία προσφυγή ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης κατά των πράξεων εφαρμογής υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και να προβάλουν, προς στήριξη της προσφυγής τους, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 277 ΣΛΕΕ, την έλλειψη νομιμότητας της επίμαχης βασικής πράξεως. Οσάκις η θέση αυτή σε εφαρμογή εναπόκειται στα κράτη μέλη, τα πρόσωπα αυτά μπορούν να επικαλεσθούν την έλλειψη κύρους της επίμαχης βασικής πράξεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, υποχρεώνοντάς τα να υποβάλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

165 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον για την εφαρμογή μιας κανονιστικής πράξης απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα, πρέπει να εξετάζεται η κατάσταση του προσώπου που επικαλείται το δικαίωμα προσφυγής δυνάμει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, τρίτη περίπτωση, ΣΛΕΕ. Είναι, επομένως, αδιάφορο αν για την εφαρμογή της επίμαχης πράξης απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα έναντι άλλων ιδιωτών. Επιπλέον, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, η εξέταση πρέπει να διενεργείται με γνώμονα αποκλειστικώς το αντικείμενο της προσφυγής (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

166 Εν προκειμένω, όπως αναγνωρίζει εξάλλου και η Επιτροπή, για την εφαρμογή της προσβαλλόμενης απόφασης δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα έναντι των προσφευγουσών.

167 Πράγματι, αφενός, δεν υφίσταται εκτελεστικό μέτρο της προσβαλλομένης αποφάσεως προερχόμενο από την Επιτροπή ή από άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης.

168 Αφετέρου, δεν αφορούν τις προσφεύγουσες τα ενδεχομένως κρίσιμα εν προκειμένω εθνικά εκτελεστικά μέτρα, όπως η σύναψη συμβάσεως επιχορηγήσεως ή η έκδοση υπουργικής αποφάσεως σχετικά, μεταξύ άλλων, με την κατανομή της οικονομικής ενισχύσεως μεταξύ των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι μέλη της LAG. Συγκεκριμένα, η κατάσταση των προσφευγουσών διαφέρει από την κατάσταση των άμεσων ή έμμεσων δικαιούχων της οικονομικής ενισχύσεως, στο μέτρο που δεν μπορούν να γίνουν μέλη ούτε τέτοιας ενώσεως ούτε της LAG, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν πληρούν τις προβλεπόμενες προς τούτο προϋποθέσεις, ιδίως την προϋπόθεση περί φιλανθρωπικού χαρακτήρα των δραστηριοτήτων τους. Υπό τις συνθήκες αυτές, θα ήταν τεχνητή μια κατασκευή βάσει της οποίας οι προσφεύγουσες θα έπρεπε να προσβάλουν ενώπιον εθνικού δικαστηρίου σύμβαση επιχορηγήσεως, υπουργική απόφαση ή οποιοδήποτε άλλο εθνικό μέτρο σχετικά με την κατανομή της οικονομικής ενισχύσεως, προκειμένου να υποχρεώσουν τον εθνικό δικαστή να υποβάλει στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικά με το κύρος της προσβαλλομένης αποφάσεως αναφορικά με την επίμαχη οικονομική ενίσχυση (βλ., κατ' αναλογίαν, αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2018, Scuola Elementare Maria Montessori κατά Επιτροπής, Επιτροπή κατά Scuola Elementare Maria Montessori και Επιτροπή κατά Ferracci, C-622/16 P έως C-624/16 P, EU:C:2018:873, σκέψεις 65 έως 67, και της 28ης Οκτωβρίου 2020, Associazione GranoSalus κατά Επιτροπής, C-313/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:869, σκέψεις 38 έως 42).

169 Κατόπιν των ανωτέρω, η προσφυγή ασκείται παραδεκτώς και καθόσον στηρίζεται στον τρίτο λόγο ακυρώσεως.

2. Επί της ουσίας

170 Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως περιλαμβάνει δύο σκέλη. Με το πρώτο σκέλος, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η Επιτροπή έκρινε ότι η οικονομική ενίσχυση συνιστούσε υφιστάμενη ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2015/1589, κατά παράβαση των άρθρων 107 επ. ΣΛΕΕ. Με το δεύτερο σκέλος, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι το επίδικο μέτρο πληροί όλες τις προϋποθέσεις κρατικής ενισχύσεως, κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ.

α) Επί του πρώτου σκέλους, με το οποίο προβάλλονται πολλαπλά σφάλματα όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της οικονομικής ενισχύσεως ως υφιστάμενης ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2015/1589

171 Με το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η οικονομική ενίσχυση δεν αποτελούσε υφιστάμενη ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2015/1589 και, επικουρικώς, ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε υφιστάμενη ενίσχυση, τροποποιήθηκε ουσιωδώς και κατέστη νέα ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 108, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, ΣΛΕΕ ή του άρθρου 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 2015/1589, λόγω της ενάρξεως ισχύος του WohlFödG.

1) Επί του εσφαλμένου χαρακτηρισμού της οικονομικής ενισχύσεως ως υφιστάμενης ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2015/1589

172 Πρώτον, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι, μολονότι προβλέφθηκε από το άρθρο 12 του νόμου του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών, η οικονομική ενίσχυση τέθηκε σε εφαρμογή και καταβλήθηκε πραγματικά για πρώτη φορά στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων μετά την 1η Ιανουαρίου 1958, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΟΚ στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

173 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι οι προσφεύγουσες προβαίνουν απλώς και μόνο σε υποθέσεις χωρίς να προσκομίζουν αποδείξεις, και ότι δεν είχαν προβάλει την επιχειρηματολογία αυτή πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εξάλλου, υποστηριζόμενη από τις τρίτες παρεμβαίνουσες, η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν ότι η μεταβίβαση των δικαιωμάτων στις επιλέξιμες ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων όντως πραγματοποιήθηκε το 1957, πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης ΕΟΚ. Παραπέμποντας σε έγγραφα αρχεία, η DWEK ισχυρίζεται, επίσης, ότι οι πρώτες πραγματικές εκταμιεύσεις κονδυλίων έγιναν πιθανότατα πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης ΕΟΚ.

174 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο χρόνος θέσεως σε εφαρμογή καθεστώτος ενισχύσεων ή ατομικής ενισχύσεως είναι ο χρόνος εκδόσεως ή συνάψεως της νομικώς δεσμευτικής πράξεως με την οποία η αρμόδια εθνική αρχή δεσμεύεται, άνευ όρων, να χορηγήσει ενίσχυση στους δικαιούχους (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, BSCA κατά Επιτροπής, T-818/14, EU:T:2018:33, σκέψη 72 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

175 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η πράξη με την οποία προβλεπόταν η καταβολή της οικονομικής ενισχύσεως στις φιλανθρωπικές οργανώσεις ήταν ο νόμος του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών, ο οποίος εκδόθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 1956 και τέθηκε σε ισχύ αυθημερόν. Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 10 ανωτέρω, το 1956 δημοσιεύθηκαν στη *Niedersächsisches Ministerialblatt* κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες διέπουν τη χρήση των τελών παραχωρήσεως για την εκπλήρωση δράσεων κοινωνικής πρόνοιας. Επομένως, τόσο ο ανωτέρω νόμος όσο και οι κατευθυντήριες γραμμές θεσπίστηκαν πριν από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΟΚ.

176 Εξάλλου, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Γενικό Δικαστήριο προκύπτει ότι χορηγήθηκαν ποσά στις οργανώσεις του φιλανθρωπικού τομέα το 1956 και το 1957. Οι ίδιες οι προσφεύγουσες αναφέρουν την καταβολή ποσού ύψους 6,8 εκατομμυρίων γερμανικών μάρκων το 1956, παραπέμποντας στους δημοσιονομικούς λογαριασμούς του ομόσπονδου κράτους των ετών 1956 και 1957, τμήμα 13. Επιπροσθέτως, πέραν των εγγράφων αρχείων που προσκόμισε η DWEK, διαπιστώνεται ότι τα ποσά που καταβλήθηκαν το 1956 και το 1957 εξειδικεύονται στο παράρτημα 16 της ανακοινώσεως της Γερμανικής Κυβερνήσεως της 6ης Απριλίου 2016, το οποίο περιλαμβάνει τα ποσά των ενισχύσεων που έχουν διατεθεί στην ανεξάρτητη φιλανθρωπική δράση από το 1957. Ως εκ τούτου, έλαβαν χώρα πραγματικές καταβολές της επίμαχης οικονομικής ενισχύσεως και πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης ΕΟΚ (πρβλ. απόφαση της 22ας Απριλίου 2016, Ιρλανδία και Aughinish Alumina κατά Επιτροπής, T-50/06 RENV II και T-69/06 RENV II, EU:T:2016:227, σκέψη 201).

177 Επομένως, η επίμαχη οικονομική ενίσχυση χορηγήθηκε πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης ΕΟΚ και η Επιτροπή μπορούσε βασίμως να θεωρήσει ότι το μέτρο αυτό, καθόσον συνιστούσε ενίσχυση, συνιστούσε υφιστάμενη ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2015/1589.

178 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι δεν υφίστατο ακόμη το 1956 αγορά παροχής υπηρεσιών κατ' οίκον νοσηλείας και εξωνοσοκομειακής περιθάλψεως, διότι μεριμνούσε ο ίδιος ο πληθυσμός για τους ηλικιωμένους ή τους ασθενείς. Θεωρούν ότι η οικονομική ενίσχυση κατέστη νέα ενίσχυση λόγω μεταγενέστερης μεταβολής του πεδίου δραστηριότητας του ανεξάρτητου φιλανθρωπικού τομέα. Επ' αυτού, οι προσφεύγουσες προσθέτουν ότι η εν λόγω μεταβολή διαφέρει από την «εξέλιξη της εσωτερικής αγοράς» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β′, σημείο v, του κανονισμού 2015/1589, οπότε η εν λόγω ενίσχυση δεν μπορεί να συνιστά υφιστάμενη ενίσχυση κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

179 Υποστηριζόμενη από τις τρίτες παρεμβαίνουσες, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι παρατηρήσεις των προσφευγουσών είναι αλυσιτελείς.

180 Συναφώς, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, καθόσον συνιστά ενίσχυση, η οικονομική ενίσχυση αποτελεί υφιστάμενη ενίσχυση από της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΟΚ, η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2015/1589. Κατά συνέπεια, τα επιχειρήματα περί ανυπαρξίας, εν έτει 1956, αγοράς ιδιωτικών υπηρεσιών κατ' οίκον νοσηλείας και εξωνοσοκομειακής περιθάλψεως και περί μη εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο β′, σημείο v, του κανονισμού 2015/1589 είναι αλυσιτελή.

2) Επί της ουσιώδους τροποποιήσεως του επίμαχου μέτρου

181 Επικουρικώς, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η ενίσχυση που χρηματοδοτήθηκε μέσω του φόρου επί των τυχερών παιχνιδιών που θεσπίστηκε το 1956 ενδέχεται να συνιστά υφιστάμενη ενίσχυση, ο φόρος αυτός, λόγω της ενάρξεως ισχύος του WohlFödG, τροποποιήθηκε ουσιωδώς και κατέστη νέα ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 108, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, ΣΛΕΕ ή του άρθρου 1, στοιχείο γ′, του κανονισμού 2015/1589, κατά το οποίο συνιστούν νέα ενίσχυση, μεταξύ άλλων, «οι μεταβολές υφιστάμενων ενισχύσεων». Οι προσφεύγουσες προβάλλουν πέντε επιχειρήματα. Πρώτον, υποστηρίζουν ότι οι ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων ασκούν μεγαλύτερη επιρροή, δεδομένου ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του WohlFödG προβλέπει τη δυνατότητα του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας να εκδώσει υπουργική απόφαση αντί της συμβάσεως επιχορηγήσεως μόνον όταν οι διαπραγματεύσεις με τις φιλανθρωπικές οργανώσεις σχετικά με τον τρόπο χρήσεως της ενισχύσεως αποτύχουν, ενώ το άρθρο 16, παράγραφος 2, του νόμου του 2007 περί τυχερών παιχνιδιών παρείχε στο ανωτέρω υπουργείο τη δυνατότητα να εκδώσει μονομερώς κανονισμό αντί να συνάψει σύμβαση με τις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων.

182 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η ενίσχυση του φιλανθρωπικού τομέα δεν εξαρτάται πλέον από την αγορά των τυχερών παιχνιδιών, αλλά από τον προϋπολογισμό του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας, γεγονός που αυξάνει την προβλεψιμότητα στον τομέα του σχεδιασμού.

183 Τρίτον, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι τόσο «το νομικό και πραγματικό πλαίσιο» σχετικά με τα έσοδα από τα τυχερά παιχνίδια όσο και το φάσμα δραστηριοτήτων των φιλανθρωπικών οργανώσεων μεταβλήθηκαν ουσιωδώς, δεδομένου ότι τα έσοδα από τα τυχερά παιχνίδια δεν κρίνονται πλέον χρήσιμα, δεδομένου ότι δεν προκύπτουν πλέον από μια κοινωνικώς ανεπιθύμητη δραστηριότητα. Απαντώντας στα υπομνήματα παρεμβάσεως, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι η αποδυνάμωση του συνδέσμου μεταξύ των εσόδων που προέρχονται από τα τυχερά παιχνίδια και της υποστηρίξεως προγραμμάτων κοινωνικών μέτρων υπονομεύει τον θεμιτό χαρακτήρα της επίδικης επιχορηγήσεως.

184 Τέταρτον, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι ο ουσιώδης χαρακτήρας των μεταβολών προκύπτει από τη συνολική ανάλυση των νομοθετικών τροποποιήσεων που έχουν επέλθει από το 1956, η οποία περιλαμβάνει, πρώτον, τη μετάβαση, το 2004, από τη χρηματοδότηση της ενισχύσεως μέσω ποσοστού του φόρου επί των τυχερών παιχνιδιών σε χρηματοδότηση μέσω ενός κατ' αποκοπήν ποσού, το οποίο τροφοδοτήθηκε από τον εν λόγω φόρο μέχρι το 2014, στη συνέχεια δε απευθείας από τον προϋπολογισμό του ομόσπονδου κράτους, δεύτερον, την τροποποίηση των όρων χρήσεως της οικονομικής ενισχύσεως, οι οποίοι καθορίστηκαν αρχικώς βάσει κυβερνητικών κατευθυντηρίων γραμμών μονομερώς υπαγορευμένων από το ομόσπονδο κράτος, και έπειτα μέσω διαπραγματεύσεων μεταξύ του ομόσπονδου κράτους και των φιλανθρωπικών οργανώσεων και, τρίτον, τη σημαντική εξέλιξη του ποσού της ενισχύσεως. Επομένως, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, τόσο οι νομοθετικές μεταβολές όσο και η κύρια ενίσχυση που υφίστατο από το 1956 έπρεπε, το αργότερο από το 2015, να χαρακτηρισθούν ως νέες ενισχύσεις.

185 Πέμπτον, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι το άρθρο 2, παράγραφος 3, του WohlFödG επιφέρει ουσιώδη τροποποίηση, καθόσον προβλέπει ότι οι ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων μπορούν πλέον να κατανείμουν ελεύθερα ένα πρόσθετο ποσό ενισχύσεως μεταξύ των τομέων δραστηριοτήτων

που προβλέπει η σύμβαση επιχορηγήσεως. Κατά τις εκτιμήσεις των προσφευγουσών, τούτο είχε ως συνέπεια ότι κατά μέσον όρο το 22 % των πόρων για το έτος 2015 μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ελεύθερα, με αποτέλεσμα να επέρχεται ουσιώδης τροποποίηση της υφιστάμενης ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 794/2004.

186 Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι περισσότερες από τις ανωτέρω αιτιάσεις δεν διατυπώθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία, οπότε δεν της δόθηκε η δυνατότητα να λάβει θέση με την προσβαλλόμενη απόφαση. Κατά τα λοιπά, η Επιτροπή και οι παρεμβαίνουσες αντικρούουν τις αιτιάσεις αυτές και θεωρούν ότι οι τροποποιήσεις για τις οποίες κάνουν λόγο οι προσφεύγουσες δεν είναι ουσιώδεις.

187 Συναφώς, από το άρθρο 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 2015/1589 προκύπτει ότι ως νέα ενίσχυση χαρακτηρίζεται κάθε ενίσχυση, δηλαδή τα καθεστώτα ενισχύσεων και οι μεμονωμένες ενισχύσεις που δεν αποτελούν υφιστάμενη ενίσχυση, καθώς και οι μεταβολές υφιστάμενων ενισχύσεων.

188 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 794/2004, με τίτλο «Απλουστευμένη διαδικασία κοινοποίησης για ορισμένες μεταβολές υφιστάμενων ενισχύσεων», προβλέπει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς του άρθρου 1, στοιχείο γ) του [κανονισμού 659/1999], νοείται ως μεταβολή υφιστάμενης ενίσχυσης κάθε αλλαγή, πλην των τροποποιήσεων καθαρά τυπικού ή διοικητικού χαρακτήρα, που δεν είναι ικανή να επηρεάσει την εκτίμηση του συμβιβάσιμου του εκάστοτε μέτρου ενίσχυσης με την κοινή αγορά, ωστόσο, η αύξηση του αρχικού προϋπολογισμού ενός υφιστάμενου καθεστώτος ενισχύσεων κατά ποσοστό έως 20 % δεν λογίζεται ως μεταβολή υφιστάμενης ενίσχυσης.»

189 Όπως προκύπτει από τη διάταξη αυτή, οι τροποποιήσεις καθαρά τυπικού ή διοικητικού χαρακτήρα, οι οποίες δεν είναι ικανές να επηρεάσουν την αξιολόγηση του μέτρου ενισχύσεως, δεν λογίζονται ως τροποποιήσεις υφιστάμενης ενισχύσεως. Για να αποτελεί νέα ενίσχυση, η τροποποίηση υφιστάμενης ενισχύσεως πρέπει να είναι ουσιώδης (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2014, Telefónica de España και Telefónica Móviles España κατά Επιτροπής, T-151/11, EU:T:2014:631, σκέψη 62).

190 Εξάλλου, μόνον η τροποποίηση, αυτή καθαυτήν, συνιστά νέα ενίσχυση. Μόνο στην περίπτωση που η τροποποίηση επηρεάζει την ίδια την ουσία του αρχικού καθεστώτος ενισχύσεων μεταβάλλεται το καθεστώς αυτό σε νέο καθεστώς ενισχύσεων. Αντιθέτως, μια τροποποίηση δεν επηρεάζει την ίδια την ουσία του αρχικού καθεστώτος όταν το νέο στοιχείο μπορεί σαφώς να αποσπαστεί από το αρχικό καθεστώς (αποφάσεις της 30ής Απριλίου 2002, Government of Gibraltar κατά Επιτροπής, T-195/01 και T-207/01, EU:T:2002:111, σκέψεις 109 έως 111, της 20ής Μαρτίου 2013, Rousse Industry κατά Επιτροπής, T-489/11, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:144, σκέψη 55, και της 11ης Ιουλίου 2014, Telefónica de España και Telefónica Móviles España κατά Επιτροπής, T-151/11, EU:T:2014:631, σκέψη 63).

191 Εν προκειμένω, πρέπει να εξακριβωθεί αν οι διαδοχικές νομοθετικές ρυθμίσεις επέφεραν ουσιώδη τροποποίηση της οικονομικής ενισχύσεως που θεσπίστηκε με τον νόμο του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών. Ως εκ τούτου, πρέπει να εξεταστεί αν οι εν λόγω τροποποιήσεις θίγουν τα συστατικά στοιχεία του εν λόγω καθεστώτος χρηματοδοτήσεως, όπως τον κύκλο των δικαιούχων, τον σκοπό της οικονομικής ενισχύσεως και την αποστολή δημόσιας υπηρεσίας που έχει ανατεθεί στους δικαιούχους, καθώς και τη γενεσιουργό αιτία αυτής της οικονομικής ενισχύσεως και το ύψος της (πρβλ. αποφάσεις της 9ης Αυγούστου 1994, Namur-Les assurances du crédit, C-44/93, EU:C:1994:311, σκέψη 29, της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Carrefour Hypermarchés κ.λπ., C-510/16, EU:C:2018:751, σκέψη 41, και της 13ης Δεκεμβρίου 2018, Rittinger κ.λπ., C-492/17, EU:C:2018:1019, σκέψεις 60 έως 63).

192 Εν προκειμένω, όμως, οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν ότι οι δικαιούχοι της σημερινής οικονομικής ενισχύσεως είναι οι ίδιες ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων με εκείνες που έχουν λάβει την ενίσχυση κατ' εφαρμογήν του νόμου του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών. Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί ότι ο

σκοπός της οικονομικής ενισχύσεως, ήτοι η αρωγή των φιλανθρωπικών οργανώσεων για την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, δεν έχει μεταβληθεί στον χρόνο που έχει μεσολαβήσει από τη θέσπιση του νόμου του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών έως σήμερα.

193 Όσον αφορά τα επιχειρήματα των προσφευγουσών τα οποία υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 181 έως 185 ανωτέρω, πρώτον, πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του WohlFödG δεν αύξησε την επιρροή των φιλανθρωπικών οργανώσεων καθόσον προέβλεψε τη δυνατότητα του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας να εκδίδει υπουργική απόφαση αντί της συμβάσεως επιχορηγήσεως αποκλειστικώς και μόνο στην περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις με τις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων σχετικά με τον τρόπο χρήσεως της ενισχύσεως αποτύχουν. Πράγματι, το γράμμα και η ερμηνεία της διατάξεως αυτής δεν εισάγουν διαφορές σε σχέση με το άρθρο 16, παράγραφος 2, του νόμου του 2007 περί τυχερών παιχνιδιών, το οποίο παρέσχε επίσης στο εν λόγω υπουργείο τη δυνατότητα να εκδίδει μονομερή κανονισμό αντί να συνάπτει σύμβαση με τις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων. Όπως σημείωσε η DWEK, το άρθρο 16, παράγραφος 2, του νόμου του 2007 παρείχε την ίδια εξουσιοδότηση με εκείνη του WohlFödG.

194 Εν πάση περιπτώσει, το επιχείρημα περί αυξήσεως της επιρροής των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων δεν είναι λυσιτελές, διότι δεν μπορεί να ανατρέψει τη διαπίστωση ότι, κατ' ουσίαν, ο σκοπός της χορηγήσεως της οικονομικής ενισχύσεως, η φύση των δραστηριοτήτων και ο κύκλος των δικαιούχων δεν μεταβλήθηκαν στον χρόνο που μεσολάβησε από τη θέσπιση του νόμου του 1956 περί λαχειοφόρων αγορών έως σήμερα.

195 Δεύτερον, όσον αφορά το επιχείρημα σχετικά με την προέλευση των πόρων, αρκεί η διαπίστωση ότι τα κονδύλια που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο της οικονομικής ενισχύσεως προέρχονταν ανέκαθεν από τον προϋπολογισμό του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας, ο οποίος τροφοδοτούνταν από τα έσοδα που προέρχονταν από τη λαχειοφόρο αγορά και από τα τυχερά παιχνίδια. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες δεν αμφισβήτησαν το σημείο 49 της προσβαλλομένης αποφάσεως, στο οποίο η Επιτροπή διευκρίνισε ότι η φύση και η γενεσιουργός αιτία των χορηγούμενων κονδυλίων δεν μεταβλήθηκαν με την έναρξη ισχύος του WohlFödG, δεδομένου ότι οι επιχειρηματίες των λαχειοφόρων αγορών ανέκαθεν όφειλαν να καταβάλλουν στο ομόσπονδο κράτος τέλη παραχωρήσεως και τέλη τυχερών παιχνιδιών.

196 Αναφορικά με τη βελτίωση όσον αφορά την προβλεψιμότητα του χορηγούμενου ποσού, η οποία ευνοεί τον προγραμματισμό, η Επιτροπή ορθώς επισήμανε ότι οι προσφεύγουσες δεν προέβαλαν την αιτίαση αυτή σχετικά με τον WohlFödG κατά τη διοικητική διαδικασία. Εν πάση περιπτώσει, διαπιστώνεται ότι, στο σημείο 48 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή έκρινε ότι η μετάβαση από ποσό εκφραζόμενο σε ποσοστό σε ένα κατ' αποκοπήν ποσό, η οποία επήλθε μέσω τροποποιήσεως του συνοδευτικού νόμου του προϋπολογισμού του 2004, δεν συνιστούσε ουσιώδη τροποποίηση, εφόσον δεν επηρέαζε το θεμελιώδες δικαίωμα των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων να λάβουν δημόσια οικονομική ενίσχυση για τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας που παρέχουν. Το ίδιο ισχύει και για τις συνέπειες του WohlFödG επί της οικονομικής ενισχύσεως, οπότε, όπως ακριβώς και το 2004, δεν επρόκειτο για ουσιώδη τροποποίηση, πολλώ δε μάλλον που ούτε ο συνοδευτικός νόμος του προϋπολογισμού του 2004 ούτε ο WohlFödG οδήγησαν σε αύξηση της επιχορηγήσεως σε σχέση με τα ποσά που χορηγούνταν πριν από την εν λόγω νομοθετική μεταβολή.

197 Τρίτον, καθόσον οι προσφεύγουσες προβάλλουν επιχείρημα σχετικά με την εξάλειψη του συνδέσμου μεταξύ των εσόδων που προέρχονταν από τα τυχερά παιχνίδια και της στηρίξεως προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας, επισημαίνεται ότι τα συστατικά στοιχεία του μέτρου δεν μεταβλήθηκαν ουσιωδώς, δεδομένου ότι τα έσοδα που προέρχονταν από τα τυχερά παιχνίδια το 1957 αποτελούσαν μέρος του προϋπολογισμού του ομόσπονδου κράτους και τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας των ενώσεων φιλανθρωπικών οργανώσεων παραμένουν κατά βάση ίδια με εκείνα του 1957.

198 Τέταρτον, διαπιστώνεται ότι από τη συνολική ανάλυση στην οποία προβαίνουν οι προσφεύγουσες δεν προκύπτει, κατ' ουσίαν, τροποποίηση του καθεστώτος ενισχύσεων. Πράγματι, από την εξέταση των σχετικών νομοθετικών διατάξεων και από την εξέλιξή τους μεταξύ του 1956 και του 2016 προκύπτει ότι οι μεταβολές των νομικών βάσεων είχαν αμιγώς τυπικό ή διοικητικό χαρακτήρα, καθόσον δεν επέφεραν ουσιώδη τροποποίηση των συστατικών στοιχείων του μέτρου, όπως, μεταξύ άλλων, του ποσού της ενισχύσεως που χορηγήθηκε στους δικαιούχους. Τούτο ισχύει, μεταξύ άλλων, και στην περίπτωση του WohlFödG, ο οποίος δεν μετέβαλε τους δικαιούχους του μέτρου, τον σκοπό της ενισχύσεως και την προέλευση της ενισχύσεως, ούτε τροποποίησε ουσιωδώς το ύψος της.

199 Όσον αφορά τις τροποποιήσεις των όρων χρήσεως της επίμαχης ενισχύσεως, αφενός, διαπιστώνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του WohlFödG, οι όροι αυτοί καθορίζονται από το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας αν οι «διαπραγματεύσεις» μεταξύ αυτού και της LAG αποτύχουν, οπότε η κατάσταση δεν μεταβλήθηκε σημαντικά από την εποχή κατά την οποία, όπως προκύπτει από τη σκέψη 10 ανωτέρω, το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Σαξονίας καθόριζε μονομερώς τους εν λόγω όρους μέσω κατευθυντηρίων γραμμών. Αφετέρου, σκοπός του άρθρου 3, παράγραφος 2, του WohlFödG είναι να οριοθετήσει τις διαπραγματεύσεις αυτές. Ως εκ τούτου, από την εξέλιξη της μεθόδου καθορισμού των όρων χρήσεως της εν λόγω ενισχύσεως δεν προκύπτει ότι η εξέλιξη αυτή είχε κατ' ανάγκην ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της ουσίας των οικείων όρων ούτε ότι η εν λόγω εξέλιξη επέφερε ουσιώδη τροποποίηση του επίμαχου μέτρου.

200 Όσον αφορά τα ποσά της ενισχύσεως, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 117 ανωτέρω, από τα οικονομικά στοιχεία που κοινοποίησαν οι γερμανικές αρχές στην Επιτροπή κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας προκύπτει ότι οι αυξήσεις του ποσού της οικονομικής ενισχύσεως δεν οδήγησαν συνολικά σε επίπεδο ενισχύσεως κατά ποσοστό άνω του 20 % του αρχικού ποσού της επίμαχης ενισχύσεως. Ως εκ τούτου, οι προσαρμογές των ποσών της εν λόγω ενισχύσεως δεν υπερέβησαν το ανώτατο όριο του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 794/2004.

201 Πέμπτον, οι προσφεύγουσες βάλλουν κατά του άρθρου 2, παράγραφος 3, του WohlFödG, κατά το οποίο, στην περίπτωση σημαντικών εσόδων από φόρους επί των τυχερών παιχνιδιών, χορηγείται πρόσθετη οικονομική ενίσχυση εν μέρει στις ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι μέλη της LAG και εν μέρει στην περιφερειακή υπηρεσία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων εθισμού (βλ. σκέψη 13 ανωτέρω). Συναφώς, διαπιστώνεται ότι η αιτίαση αυτή περί δήθεν ελεύθερης χρήσεως της πρόσθετης οικονομικής ενισχύσεως δεν εγέρθηκε κατά τη διοικητική διαδικασία. Εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύουν ότι η πρόσθετη αυτή ενίσχυση μεταβάλλει την ουσία της οικονομικής ενισχύσεως ή αποτελεί στοιχείο διακριτό από την κύρια ενίσχυση που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 1, του ίδιου νόμου.

202 Ομοίως, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3 του WohlFödG περιγράφει τις αποστολές του ανεξάρτητου φιλανθρωπικού τομέα και τις προϋποθέσεις που οφείλουν να πληρούν οι ενώσεις φιλανθρωπικών οργανώσεων οι οποίες απαρτίζουν τη LAG. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του νόμου WohlFödG διευκρινίζει ότι «[ο]ι οικονομικές ενισχύσεις που μνημονεύονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 1, και στο άρθρο 2, παράγραφος 3, σημείο 1, πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη στήριξη των αποστολών του ανεξάρτητου φιλανθρωπικού τομέα». Επομένως, η πρόσθετη οικονομική ενίσχυση κατά της οποίας βάλλουν οι προσφεύγουσες δεν συνιστά ουσιώδη τροποποίηση του μέτρου η οποία το μετατρέπει σε νέα ενίσχυση λόγω του ότι η συγκεκριμένη ενίσχυση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ελεύθερα από τις φιλανθρωπικές οργανώσεις. Πράγματι, τόσο η κύρια όσο και η πρόσθετη ενίσχυση προορίζονται αποκλειστικώς για τη στήριξη επιλέξιμων φιλανθρωπικών δράσεων. Επιπλέον, η καταβολή της πρόσθετης ενισχύσεως δεν είναι, κατά τα λοιπά, συστηματική, δεδομένου ότι εξαρτάται από την ύπαρξη πλεοναζόντων εσόδων προερχόμενων από τυχερά παιχνίδια τα οποία υπερβαίνουν το ποσό των 147 300 000 ευρώ.

203 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι το επίμαχο μέτρο δεν μεταβλήθηκε ουσιωδώς από της θεσπίσεώς του το 1956. Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο, παρέλκει δε η εξέταση του επιχειρήματος της Επιτροπής κατά το οποίο το ζήτημα της ουσιώδους τροποποιήσεως δεν εγέρθηκε κατά τη διοικητική διαδικασία.

β) Επί του δευτέρου σκέλους, με το οποίο προβάλλεται σφάλμα ως προς τον μη χαρακτηρισμό της οικονομικής ενισχύσεως ως ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ

204 Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι το επίμαχο μέτρο πληροί όλες τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ.

205 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του σκέλους αυτού.

206 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, με το δεύτερο σκέλος, οι προσφεύγουσες επιδιώκουν να αποδείξουν ότι η επίμαχη επιχορήγηση συνιστά κρατική ενίσχυση. Επισημαίνεται, όμως, ότι η Επιτροπή δεν προέβη, με την προσβαλλόμενη απόφαση, σε καμία εκτίμηση σχετικά με τον χαρακτηρισμό του μέτρου αυτού ως κρατικής ενισχύσεως και δεν τοποθετήθηκε ως προς τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 107 ΣΛΕΕ ούτε ως προς την ενδεχόμενη ασυμβατότητα του εν λόγω μέτρου με την εσωτερική αγορά. Ως εκ τούτου, η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών είναι αλυσιτελής. Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί, καθώς επίσης και ο τρίτος λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του.

207 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

VI. Επί των δικαστικών εξόδων

208 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες ηττήθηκαν ως προς το σύνολο των αιτημάτων τους, πρέπει να φέρουν στα δικαστικά τους έξοδα καθώς και να καταδικαστούν, από κοινού, στα δικαστικά έξοδα της Επιτροπής και των παρεμβαινουσών, σύμφωνα με τα σχετικά αιτήματα των τελευταίων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Οι Verband Deutscher Alten- und Behindertenhilfe, Landesverband Niedersachsen/Bremen und Hamburg/Schleswig-Holstein eV και CarePool Hannover GmbH φέρουν, πέραν των δικών τους δικαστικών εξόδων, και τα δικαστικά έξοδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Diakonisches Werk evangelischer Kirchen in Niedersachsen eV, της Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Hannover eV καθώς και της Arbeiterwohlfahrt Bezirksverband Braunschweig eV και των λοιπών παρεμβαινουσών, των οποίων οι επωνυμίες παρατίθενται στο παράρτημα.

Svenningsen Mac Eochaidh Pynnä

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Απριλίου 2021.

(υπογραφές)

Περιεχόμενα

I. Νομικό πλαίσιο σχετικά με τα εθνικά μέτρα κατά των οποίων βάλλει η προσβαλλόμενη απόφαση ... 3

II. Ιστορικό της διαφοράς ... 7

III. Η προσβαλλόμενη απόφαση ... 8

IV. Η διαδικασία και τα αιτήματα των διαδίκων ... 9

V. Σκεπτικό ... 10

A. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων που απορρέουν από το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ ... 12

1. Επί του παραδεκτού ... 12

2. Επί της ουσίας ... 14

α) Επί της διάρκειας της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως ... 17

β) Επί της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως ... 19

γ) Επί της στάσεως της Επιτροπής ... 21

B. Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως ... 22

Γ. Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται παράβαση των άρθρων 107 επ. ΣΛΕΕ ... 23

1. Επί του παραδεκτού ... 23

α) Επί του χαρακτηρισμού της προσβαλλομένης αποφάσεως ως κανονιστικής πράξεως ... 24

β) Επί του ζητήματος του άμεσου επηρεασμού των προσφευγουσών ... 26

γ) Επί της υπάρξεως εκτελεστικών μέτρων ... 28

2. Επί της ουσίας ... 29

α) Επί του πρώτου σκέλους, με το οποίο προβάλλονται πολλαπλά σφάλματα όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της οικονομικής ενισχύσεως ως υφιστάμενης ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2015/1589 ... 29

1) Επί του εσφαλμένου χαρακτηρισμού της οικονομικής ενισχύσεως ως υφιστάμενης ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2015/1589 ... 29

2) Επί της ουσιώδους τροποποιήσεως του επίμαχου μέτρου ... 31

β) Επί του δευτέρου σκέλους, με το οποίο προβάλλεται σφάλμα ως προς τον μη χαρακτηρισμό της οικονομικής ενισχύσεως ως ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ 35

VI. Επί των δικαστικών εξόδων 35